

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace propedeutických disciplín pro studijní obory se speciální pedagogikou
reg. č.: CZ.1.07/2.2.00/15.0257

EVALUACE VÝSTUPŮ PROJEKTU „INOVACE PROPEDEUTICKÝCH DISCIPLÍN PRO STUDIJNÍ OBORY SE SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKOU“

Úvod

Logickou součástí projektu „Inovace propedeutik“ byla evaluace jeho výstupů, konkrétně inovovaných kurikul a vytvořených studijních textů. Evaluace proběhla ve dvou vlnách, nejprve byla hodnocena inovovaná kurikula (v této době se teprve pracovalo na studijních textech, nebyly tudíž pro studenty dostupné), v druhé vlně pak inovovaná kurikula a současně napsané studijní texty. Hodnocení výstupů projektu se zúčastnilo 613 studentů studijních oborů se speciální pedagogikou, a to v prezenční i kombinované formě studia, z toho 271 studentů první vlny (kurikula) a 342 vlny druhé (kurikula a studijní texty).

Počty respondentů dle jednotlivých propedeutik		
Lékařské propedeutiky	Audiologie	19
	Oftalmologie	15
	Somatologie a somatopatologie	59
	Ortopedie	15
	Neurologie	129
	Psychiatrie	22
Psychologické propedeutiky	Obecná psychologie	32
	Patopsychologie	57
	Pedagogická psychologie	21
	Sociální psychologie	30
	Vývojová psychologie	30
Sociálně-právní propedeutiky	Právo, společnost a zdravotně postižení	26
	Vybrané kapitoly z práva pro speciální pedagogy	13
	Kvalita v sociálních službách	31
Speciálněpedagogické propedeutiky	Diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb	12
	Kvantitativní výzkum ve speciální pedagogice	60
	Lidé s postižením – historické aspekty	15
	Rodina pečující o člena se zdravotním	27

Nástrojem sběru dat pro evaluaci byl poměrně rozsáhlý dotazník. V případě první vlny – posuzování kurikul – se skládal ze čtyř částí, první část se zaměřila na rozbor přednášek, druhá na úroveň seminářů, praktických cvičení a stáží, třetí na celkové zhodnocení inovovaného kurikula a poslední na kvalitu stávajících již existujících studijních textů. Ve druhé vlně evaluace – kurikula a studijní texty – byl do dotazníku přidán oddíl, věnovaný studijním textům vytvořeným v rámci projektu. (Dotazník je přílohou tohoto textu.)

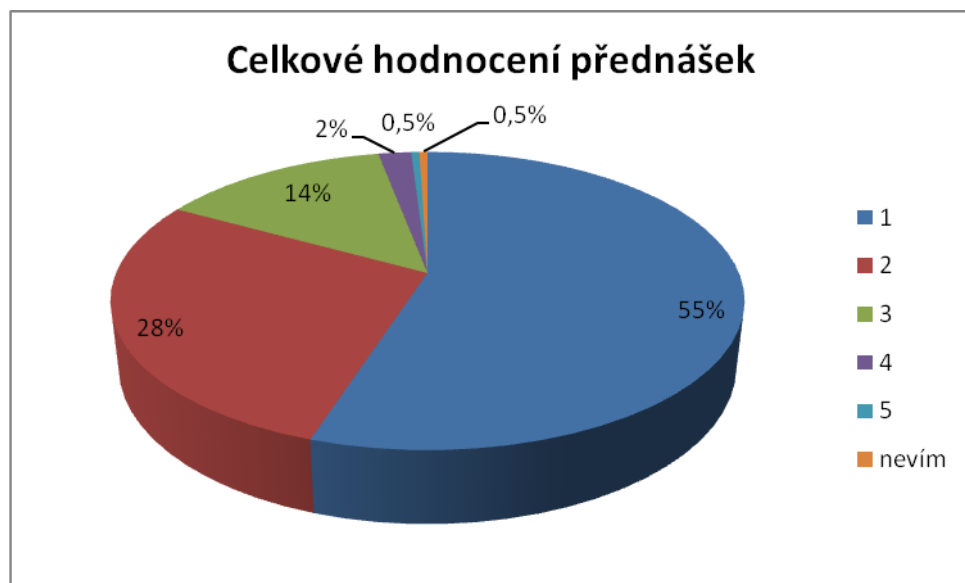
Převážná většina položek dotazníků využívá hodnocení na škále od 1 do 5 a možnosti odpovědi nevím, přičemž 1 vždy znamenala nejlepší kvalitu (objevují se charakteristiky jako např. absolutní spokojenost, vysoká úroveň, zcela adekvátní, zcela přínosné, apod.) a 5 kvalitu nejnižší (např. neadekvátní, neužitečné, nízká úroveň, zcela neadekvátní apod.). Několik položek nabízí možnost výběru mezi odpověďmi ano, ne a nevím a součástí dotazníku jsou i položky s volnou odpovědí. Odpovědi mezi sebou porovnáváme po přepočtu na relativní četnosti, protože počet respondentů se u jednotlivých propedeutik značně liší (viz tabulka výše).

Z rozsáhlého dotazníku pro následující text vybereme dle našeho názoru nejdůležitější položky, které vyhodnotíme dohromady pro všechna inovovaná kurikula a dále v relevantních případech zvláště pro kurikula ze 4 základních skupin předmětů, tj. lékařských, psychologických, sociálně-právních a speciálněpedagogických propedeutik.

2.1 Hodnocení přednášek

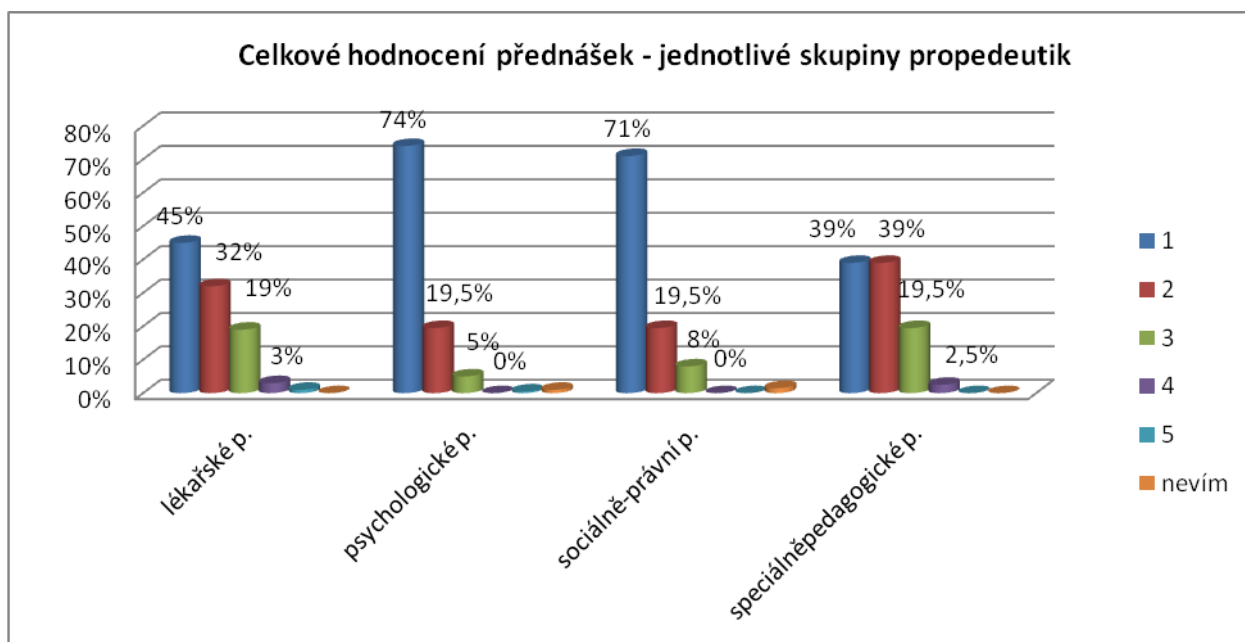
Celková úroveň přednášek

Na tuto otázku odpovědělo celkem 609 respondentů. Vybírali na škále od 1 (vynikající) po 5 (nedostatečná), na výběr byla i odpověď nevím.

Z grafu je zcela jasné, že celková úroveň přednášek probíhajících podle inovovaných kurikul, je hodnocena velmi dobře. 55 % respondentů ji označilo hodnotou 1, tedy považovali přednášky celkově za vynikající a dalších 28 % odpovídajících ji označilo 2, tedy také za velmi dobrou. Negativně hodnotilo celkovou úroveň přednášek pouze 2,5 % studentů.

V dalším grafu srovnáváme celkovou úroveň přednášek pro jednotlivé skupiny propedeutických disciplín, lékařské, psychologické, sociálně-právní a speciálněpedagogické.

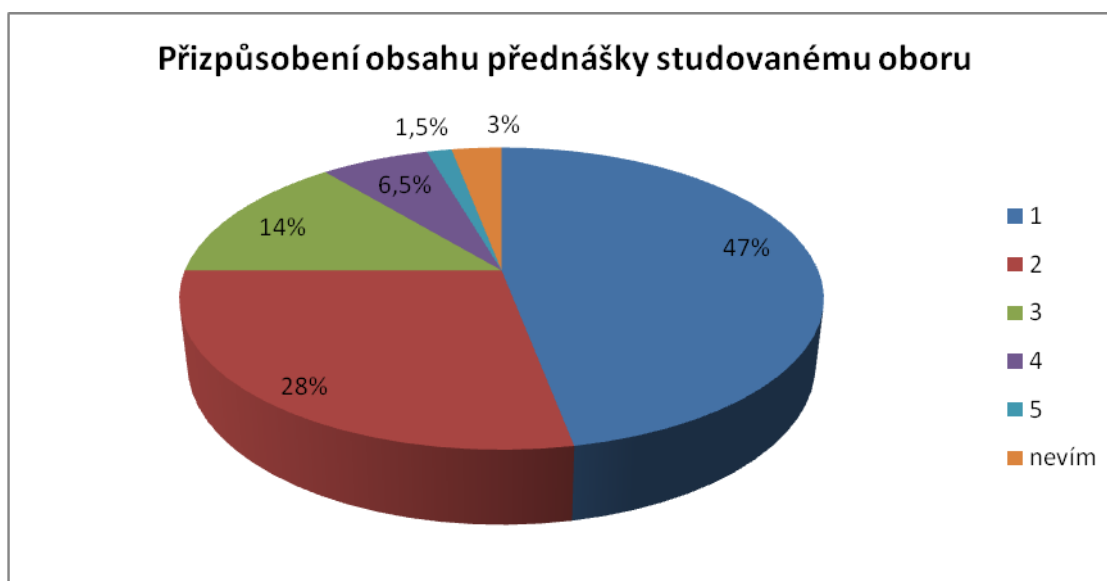

Přednášky v psychologických a sociálně-právních propedeutikách byly hodnoceny jako vynikající ve více než 70 % případů, za velmi dobré je považuje 19,5 % respondentů. Ani přednášky lékařských a speciálněpedagogických propedeutik nejsou, dle výše uvedených výsledků, respondenty považovány za nedostatečné. Jejich celkovou úroveň můžeme považovat také za velmi dobrou, protože hodnotu 1 a 2 označilo více jak 70 % respondentů.

Přizpůsobení obsahu přednášky studovanému oboru

Za důležitou položku z části dotazníku zaměřené na přednášky považujeme přizpůsobení obsahu přednášky studovanému oboru, tj. např. speciální pedagogice předškolního věku, speciálněpedagogické andragogice, speciální pedagogice raného věku, apod. Setkáváme se stížnostmi studentů, týkající se toho, že v propedeutických disciplínách studují poznatky, které nesouvisí s jejich studijním oborem. Položka dotazníku měla zjistit, zda tato praxe přetrvává nebo zda došlo díky inovaci kurikul k posunu.

Položku dotazníku vyplnilo 609 respondentů. Volili na škále od 1 (uzpůsobil absolutně) po 5 (neuzpůsobil vůbec), případně možnost nevím.

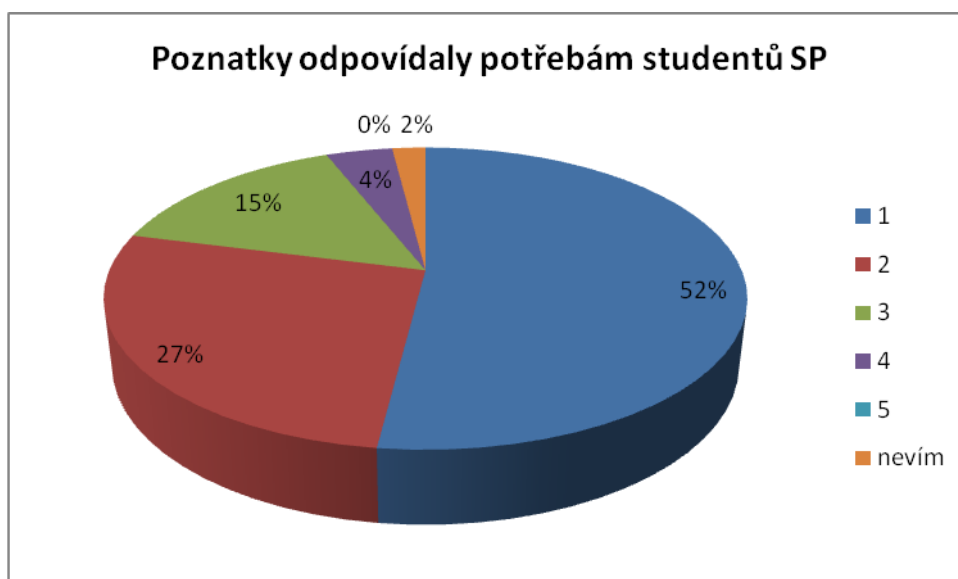

75 % studentů volilo hodnotu 1 nebo 2, domnívají se tedy, že obsah přednášek byl absolutně či vhodně uzpůsoben pro jimi studovaný obor. Potvrdilo se, že inovace kurikul, významně ovlivnila tuto obtíž. Vyučující obsah přednášek více přizpůsobují studijním oborům, kterým aktuálně přednášejí.

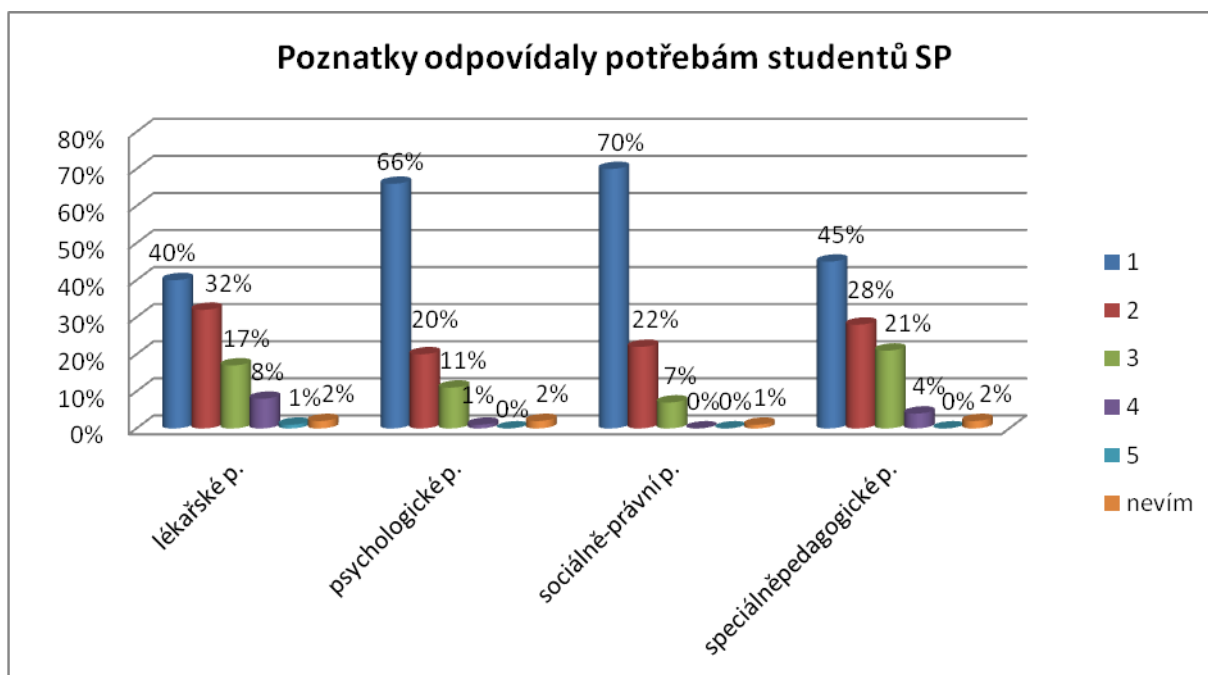
Prezentované poznatky odpovídaly potřebám studentů speciální pedagogiky

Stejně, ne-li více, důležitá jako předchozí položka je položka tato. Pro studium propedeutických disciplín je zásadní, aby prezentované poznatky byly přizpůsobeny potřebám studentům speciální pedagogiky. Vyučující propedeutických disciplín, odborníci svých oborů – lékaři, právníci, sociální pracovníci, psychologové apod., mnohdy „opomenou“, že nepřednášejí studentům lékařství, psychologie, práv, sociální práce apod. Jedním z cílů při inovaci kurikul bylo i to, aby vyučující brali tuto skutečnost v potaz.

Na tuto otázku odpovědělo 609 respondentů, opět volili na škále od 1 (absolutně) po 5 (vůbec) a eventuálně vybírali možnost nevím.

Potvrdilo se, že vyučující přizpůsobují absolutně či vhodným způsobem prezentované poznatky potřebám studentů speciální pedagogiky, volili možnost 1 a 2 v téměř 80 %.

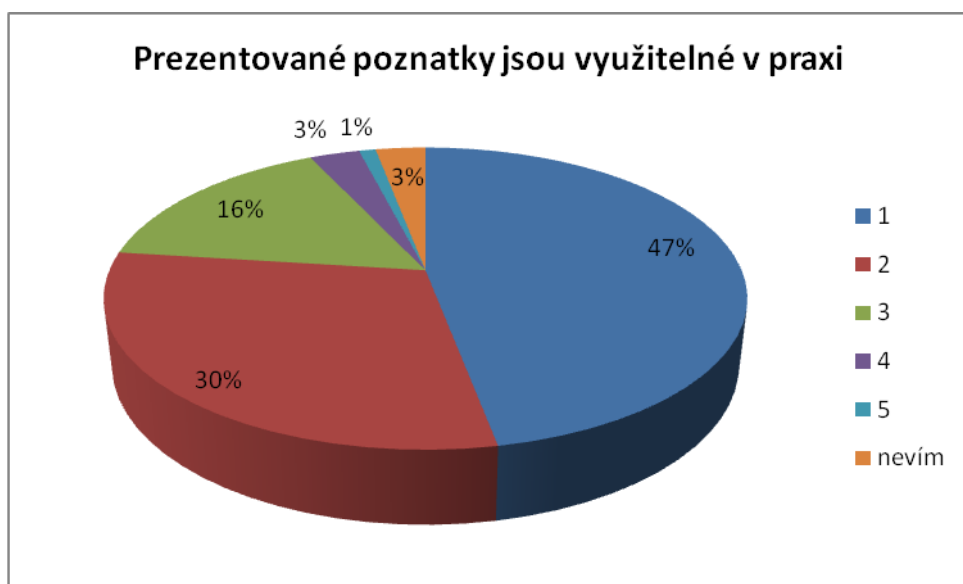

Domnívali jsme se, že největší potíže s uzpůsobením prezentovaného obsahu, se objeví u lékařských propedeutik, což se částečně potvrdilo. 40 % respondentů volilo hodnotu 1, což je významný rozdíl v porovnání se 66 % a 70 % u psychologických a sociálně-právních propedeutik. Na druhou stranu možnost 2 volilo u lékařských propedeutik 32 % studentů, což ukazuje, že přizpůsobení potřebám studentů speciální pedagogiky není sice absolutní, ale značné. Překvapivým výsledkem je dosažených 45 % pro hodnotu 1 u speciálněpedagogických disciplín, neboť tyto propedeutiky by měly být svým charakterem potřebám studentů speciální pedagogiky nejbližší. Do budoucnosti tak bude nutné toto při výuce těchto disciplín zohlednit.

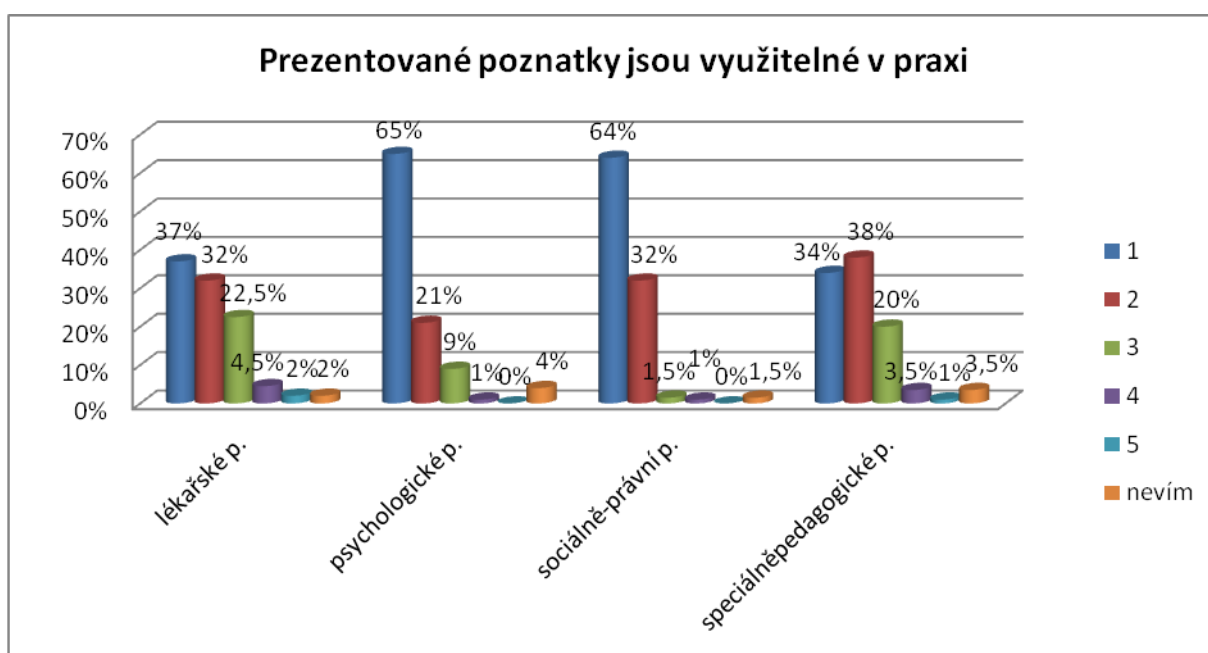
Prezentované poznatky jsou využitelné v praxi

Jako poslední položku dotazníku z části hodnotící přednášky jsme vybrali tu, která se zabývá využitelností prezentovaných poznatků v praxi. Předpokládali jsme, že informace, poskytované v rámci přednášek, budou spíše teoretického charakteru. Jedná se totiž o propedeutické, tedy přípravné či úvodní disciplíny, poskytující posluchačům nutný základ pro studium navazujících, více praktických, předmětů.

Tuto položku vyplnilo 611 studentů, opět volili na škále od 1 (absolutně využitelné) po 5 (zcela nevyužitelné), případně odpověděli nevím.

Přestože byly posuzovány „předběžné či úvodní“ disciplíny, tedy takové, které jsou chápány jako víceméně teoretický základ pro další hlubší (praktičtější) studium, výše prezentované výsledky ukazují na to, že i v jejich rámci byly odpřednášeny poznatky využitelné v praxi. Varianty 1 a 2, tedy absolutní a výbornou využitelnost, vybralo 77 % dotazovaných.

Poznatky z lékařských a speciálněpedagogických propedeutik byly dle uvedených výsledků méně využitelné v praxi nežli informace z propedeutik psychologických a sociálně-právních. Dosažená procenta druhých jmenovaných propedeutik – 64 % pro hodnotu 1, 32 % pro hodnotu 2 u sociálně-právních a 65 % pro absolutní využitelnost a 21 % pro výbornou využitelnost u psychologických propedeutik – jsou pro řešitele projektu poměrně překvapivá.

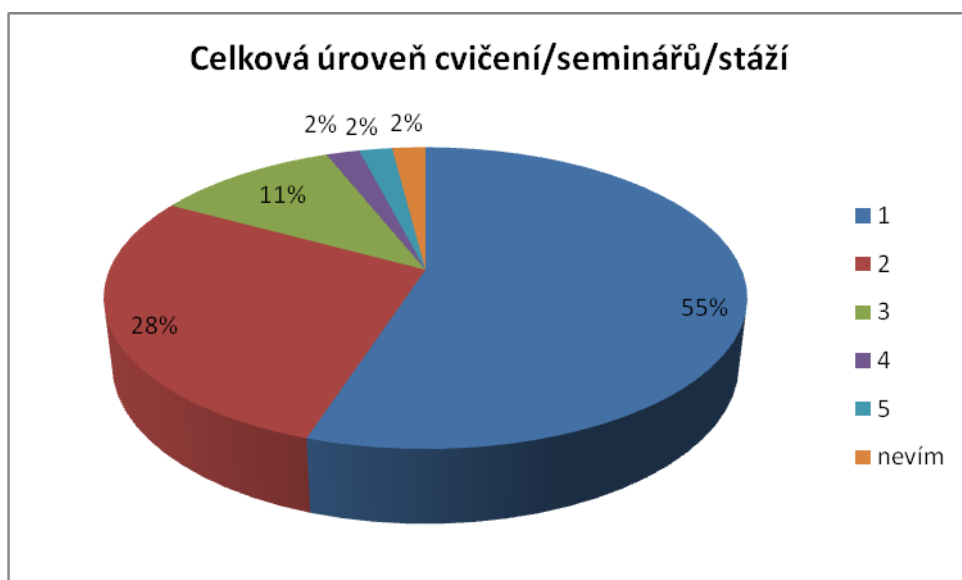
2.2 Hodnocení praktických cvičení/ seminářů /stáží

Při hodnocení praktických cvičení, seminářů či stáží jsme považovali za důležitou položku hodnotící jejich celkovou úroveň a dvě položky dotazující se na provázanost s „teoretickými“

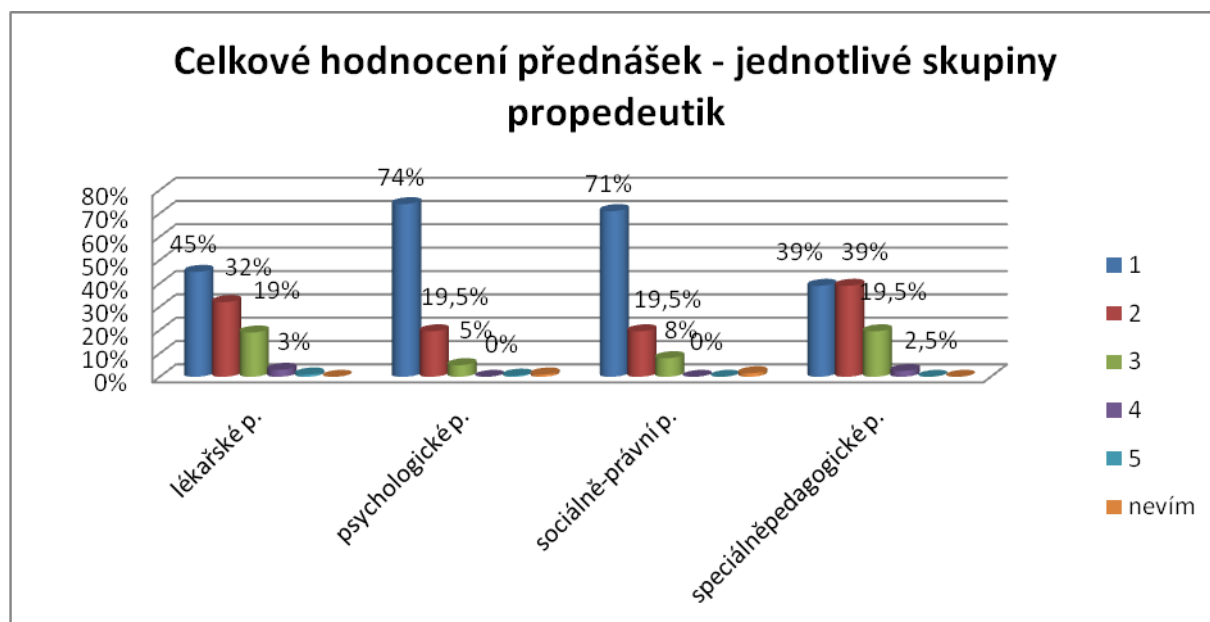
přednáškami. Druhou část dotazníků vyplnilo méně respondentů, a to v důsledku toho, že některé studijní předměty probíhaly pouze formou přednášek.

Celková úroveň praktických cvičení/ seminářů/ stáží

Tuto položku dotazníku vyplnilo celkem 370 studentů. Úroveň cvičení/seminářů či stáží hodnotili na škále od 1 (vysoká úroveň) po 5 (nízká úroveň) a mohli využít i odpověď nevím.

Výsledky této položky se pouze minimálně odlišují od celkového hodnocení přednášek (viz výše). Dosažená procenta pro hodnotu 1 a 2 jsou 55% a 28% - stejná jako v případě hodnocení přednášek, což lze opět interpretovat tak, že respondenti považovali i úroveň praktických cvičení, seminářů či stáží za vysokou či velmi dobrou.

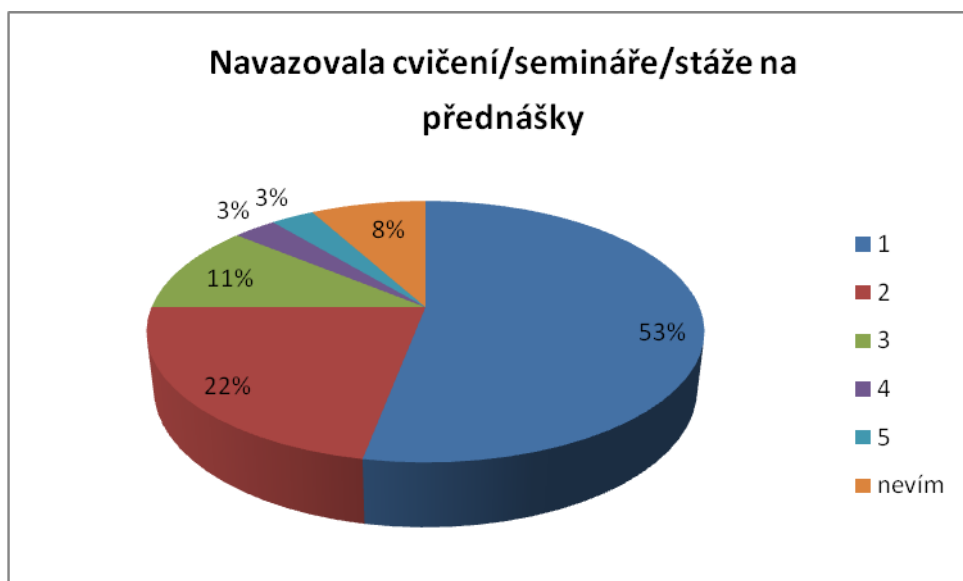

Pokud se podíváme na srovnání jednotlivých skupin propedeutik, tak je zřejmé, že žádná ze skupin není hodnocena negativně. Souhrnné výsledky pro vysokou (1) a velmi dobrou úroveň (2) se u všech pohybují okolo či přes 80%. Podobně jako u celkového hodnocení přednášek (viz výše) je úroveň cvičení, seminářů či stáží u psychologických a sociálně-právních propedeutik respondenty považována spíše za výbornou, kdežto u lékařských a speciálněpedagogických propedeutik se více vyskytuje i hodnocení velmi dobré (2).

Navazovala praktická cvičení/semináře/stáže na přednášky

Koncepce přednášek a cvičení (seminářů) dává vyučujícímu možnost věnovat se teoretickým otázkám v přednáškách a poznatky zde získané pak prakticky aplikovat ve cvičeních (seminářích), hovoříme zde o provázanosti přednášek a seminářů. Provázanost přednášek a cvičení (seminářů) však není vždy samozřejmostí. Způsobeno to může být i tím, že vyučující přednášek a cvičení (seminářů) se mohou lišit. Inovovaná kurikula měla pamatovat i na tuto skutečnost.

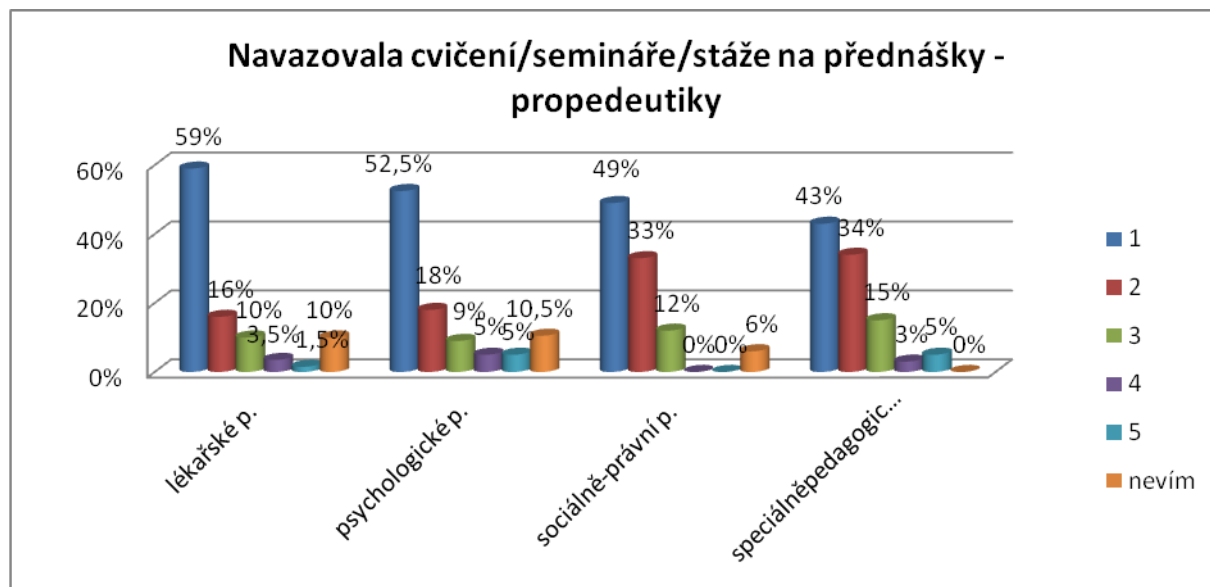
Položka byla hodnocena 366 respondenty, opět vybírali na škále od 1 (navazovaly absolutně) po 5 (vůbec nenavazovaly) a možnost nevím.

Domníváme se, že výsledky ukazují, že inovovaná kurikula pamatují na provázanost přednášek a seminářů, 53 % respondentů se totiž vyjádřilo, že navazují absolutně (1) a dalších 22 % provázanost vidí jako velmi dobrou (2).

U lékařských propedeutik byla provázanost považována 59 % respondentů za absolutní a 16 % za velmi dobrou. Zde se pravděpodobně promítá skutečnost, že většina lékařských propedeutik je vyučována přímo v místě působení vyučujícího – lékaře. Tak jsou vytvořeny výborné podmínky k tomu, aby v přednášce prezentované teoretické poznatky byly prakticky aplikovány ve cvičeních (seminářích). Ani další skupiny propedeutik však nedosáhly špatného hodnocení, a to i přestože zde není konstelace vyučovacího prostředí a vyučovacího obsahu

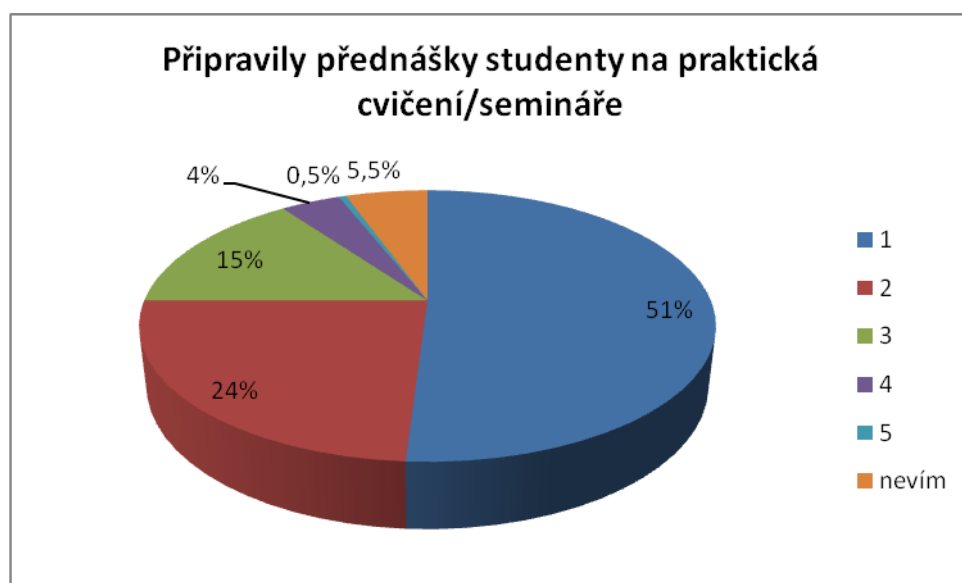
tak ideální jako v předchozím případě. Vyučující těchto propedeutik na provázanost přednášek a cvičení (seminářů) také nezapomínají.

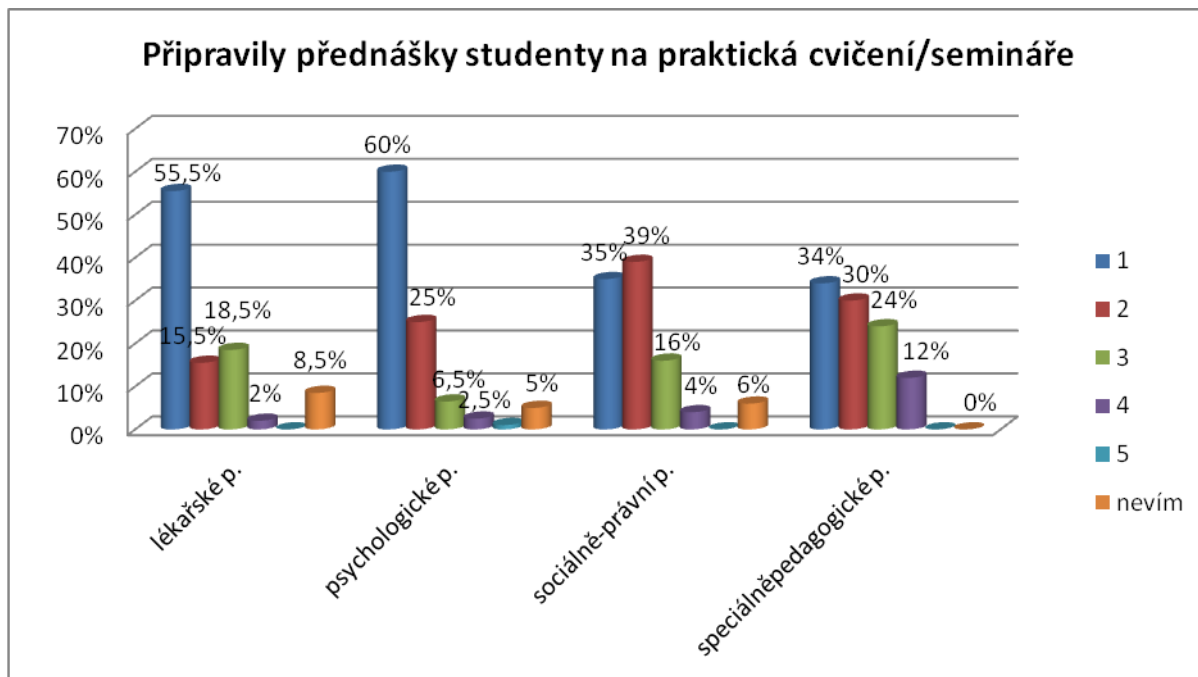
Připravily přednášky studenty dostatečně na praktická cvičení/semináře/stáže

S předchozí položkou velmi úzce souvisí otázka pocitu připravenosti studentů na praktickou aplikaci v přednáškách nabytých teoretických poznatků. Z výsledků předchozí položky je patrné, že přednášky a cvičení (semináře) na sebe navazovaly. Na to, zda se studenti považovali za dostatečně připravené na jejich užití v praktických situacích, se dotazovala tato položka.

Na položku odpovídalo 373 respondentů, opět formou volby hodnoty na škále od 1 (absolutně připraveni) po 5 (zcela nepřipraveni) či možnosti nevím.

Vedle toho, že přednášky a cvičení (semináře) na sebe navazovaly, se podařilo prokázat, že se studenti cítili z přednášek na cvičení (semináře) dostatečně připraveni. Konkrétně, polovina z dotazovaných hodnotila svou připravenost jako absolutní (tedy na škále hodnotou 1) a další čtvrtina jako velmi dobrou (volili hodnotu 2). Naopak pouhý jeden student (méně než 0,5%) se považoval za zcela nepřipraveného.

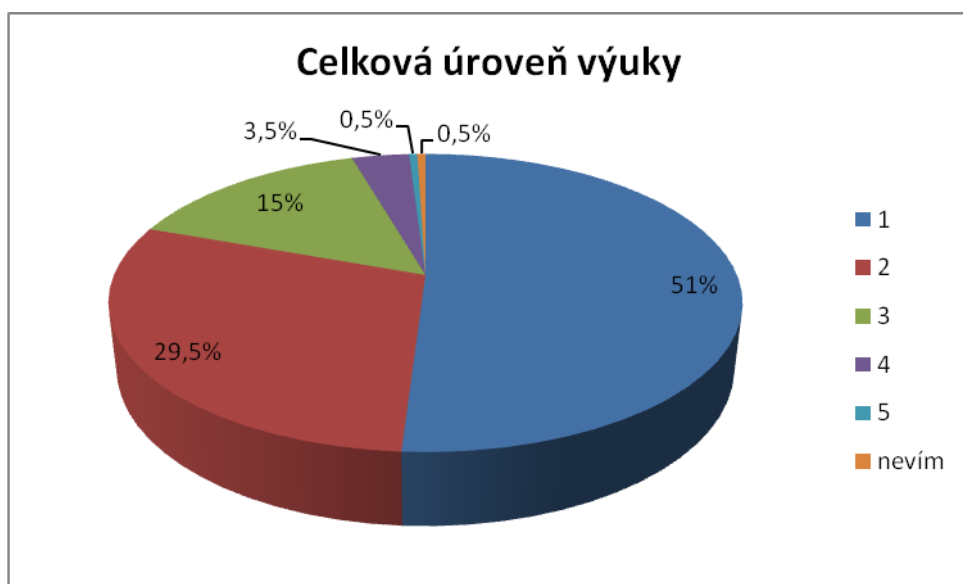
Absolutní připravenost z přednášek na cvičení (semináře) dominovala u propedeutik psychologických (60 % respondentů), v těsném závěsu za nimi byly propedeutiky lékařské (55,5 % studentů). Sociálně-právní a speciálněpedagogické propedeutiky vykazují u studentů spíše velmi dobrou (hodnota 2) připravenost (39 % u sociálně-právních a 30 % u speciálněpedagogických propedeutik), případně absolutní (hodnota 1) připravenost (35 a 34 % respondentů). Domníváme se, že zde mohl zapůsobit faktor dvou vyučujících u jednoho předmětu, který je více obvyklý u speciálněpedagogických a také sociálně-právních propedeutik než u ostatních skupin.

2.3 Celkové hodnocení předmětu

Třetí část dotazníku se zaměřila na celkové zhodnocení výuky dle inovovaných kurikul. Některé z položek jsou stejné jako u posuzování přednášek a cvičení (seminářů), např. celková úroveň výuky, přínos výuky z hlediska potřeb studentů speciální pedagogiky či ucelenost výuky. Záměrem bylo vytvořit „kontrolní“ položky, které by měly potvrdit (výsledky u stejné položky ve všech třech, případně ve dvou, částech budou podobné) nebo vyvrátit (výsledky se budou lišit) hodnocení z prvních dvou částí.

Celková úroveň výuky

Na tuto položku odpovědělo 606 respondentů, volili na škále od 1 (vysoká úroveň) do 5 (nízká úroveň), případně možnost nevím. Z grafu je zřejmé, že 51 % studentů považuje úroveň výuky celkově za vysokou, 29,5 % pak za velmi dobrou.

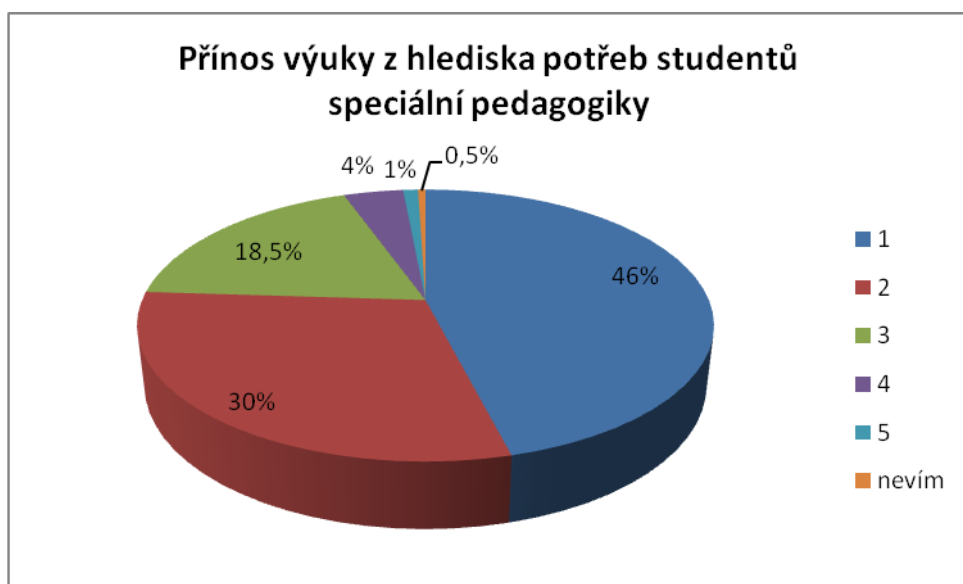

	1	2	3	4	5	nevím
Celková úroveň přednášek	55%	28%	14%	2%	0,5%	0,5%
Celková úroveň cvičení/seminářů	55%	28%	11%	2%	2%	2%
Celková úroveň výuky	51%	29,5%	15%	3,5%	0,5%	0,5%

Výsledky z položek hodnotících úroveň přednášek, cvičení (seminářů) a celkovou úroveň výuky jsme zpracovali do výše uvedené tabulky. Ze srovnání procent je zřejmé, že jsou dosažené výsledky ve všech třech položkách podobné. „Kontrolní“ položka hodnotící celkovou úroveň výuky tedy potvrdila předchozí dvě položky a skutečnost, že respondenti nevyplňovali dotazník pouze mechanicky, ale že se nad jednotlivými položkami skutečně zamýšleli.

Přínos výuky z hlediska potřeb studentů speciální pedagogiky

Přínos výuky z hlediska potřeb studentů speciální pedagogiky posuzovalo na škále od 1 (velice přínosná) po 5 (zcela zbytečná), případně možností nevím 608 studentů.

Téměř polovina z respondentů (46 %) považuje výuku za velice přínosnou, 30 % za spíše přínosnou. Jako průměrně přínosnou ji hodnotilo 18,5 % respondentů. Pouze necelé 1 % dotazovaných (5 studentů) ji považovalo za zbytečnou.

Tato položka funguje opět jako „kontrolní“. Měla by potvrdit výsledky v položce přínos výuky v přednáškách pro studenty speciální pedagogiky – předpokládáme, že by výsledky v obou položkách měly být podobné. Vytvořili jsme následující tabulku, ve které jsme srovnali výsledky obou položek.

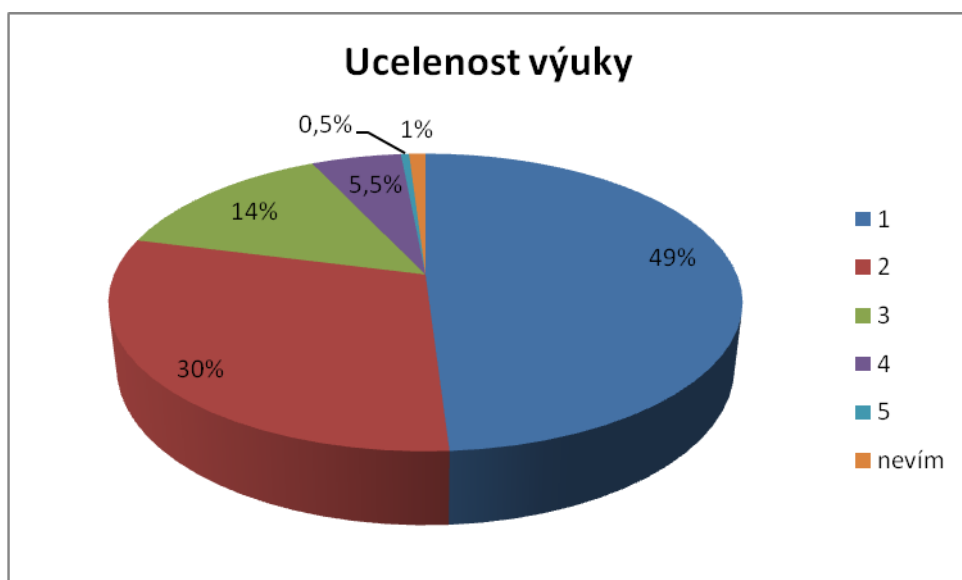
	1	2	3	4	5	nevím
Přínos výuky v přednáškách pro potřeby SP	52%	27%	15%	4%	0%	2%
Přínos výuky (přednášky i cvičení) pro potřeby SP	46%	30%	18,5%	4%	1%	0,5%

Výsledky v položce přínos výuky v přednáškách pro potřeby studentů speciální pedagogiky jsou víceméně podobné výsledkům položky přínos výuky celkově (přednášky i cvičení) pro potřeby studentů speciální pedagogiky. Nejvíce se liší v hodnotě 1 (= velice přínosná výuka), a to o 6 %. U hodnoty 2 (= spíše přínosná) a hodnoty 3 (= průměrně přínosná) se liší o 3 %. Domníváme se, že i přes tyto rozdíly můžeme považovat výsledky obou položek za srovnatelné. Respondenti odpovídali na obě položky podobně. „Kontrolní“ položka tedy potvrdila výsledky položky předcházející a skutečnost, že studenti vyplňovali dotazníky zodpovědně.

Ucelenost výuky

Jedná se opět o svého druhu „kontrolní“ otázku ke dvěma položkám z předchozí části dotazníku, a to té hodnotící provázanost přednášek a cvičení (seminářů) a té dotazující se na pocit připravenosti na cvičení (semináře).

Ucelenost výuky v přednáškách a cvičeních (seminářích) byla hodnocena 588 respondenty, kteří ji mohli posoudit na škále od 1 (ucelená) po 5 (nesourodá) či vybrat možnost nevím.

Téměř 80 % dotazovaných považovalo výuku v přednáškách i cvičeních (seminářích) za ucelenou či spíše ucelenou. Pouze 6 % studentů ji považovalo za nesourodou či spíše nesourodou.

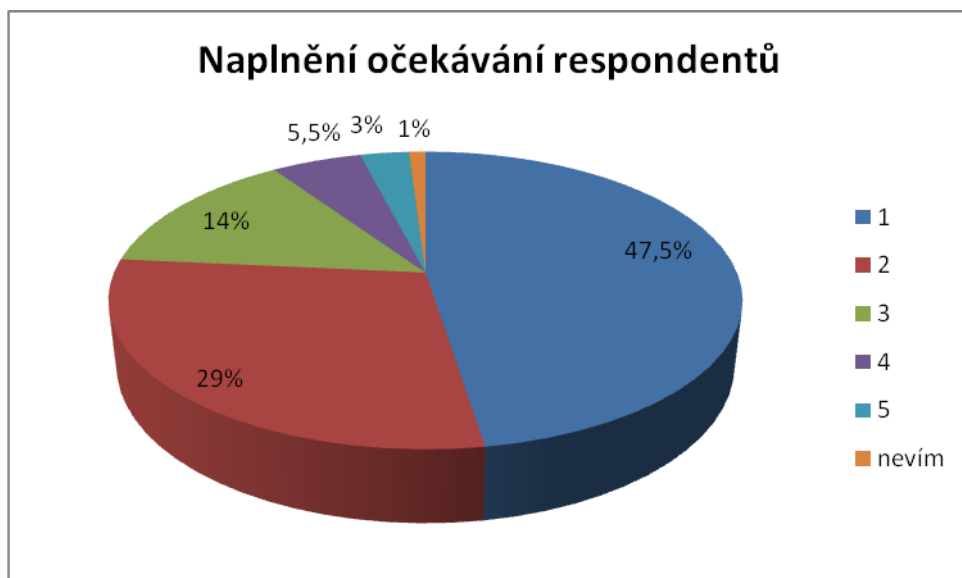
Tato položka by měla potvrdit výsledky v položce navazovaly cvičení (semináře) na přednášky a v položce pocit připravenosti z přednášek na cvičení (semináře). Pro srovnání výsledků jsme připravili následující tabulku.

	1	2	3	4	5	nevím
Navazovaly cvičení (semináře) na přednášky	53%	22%	11%	3%	3%	8%
Pocit připravenosti z přednášek na cvičení (semináře)	51%	24%	15%	4%	0,5%	5,5%
Ucelenost výuky	49%	30%	14%	5,5%	0,5%	1%

Největší rozdíl (o 8 %) lze vysledovat u hodnoty 2 (= spíše ucelená; = spíše navazovaly; = spíše připraveni). V jiných případech se výsledky liší maximálně o 4 %. Opět si dovolíme tvrdit, že výsledky „kontrolní“ položky ucelenost výuky jsou podobné výsledkům dalších dvou položek, a proto je potvrzují. Studenti odpovídali víceméně stejně, tedy se ověřila konzistentnost předchozích odpovědí kontrolní otázkou.

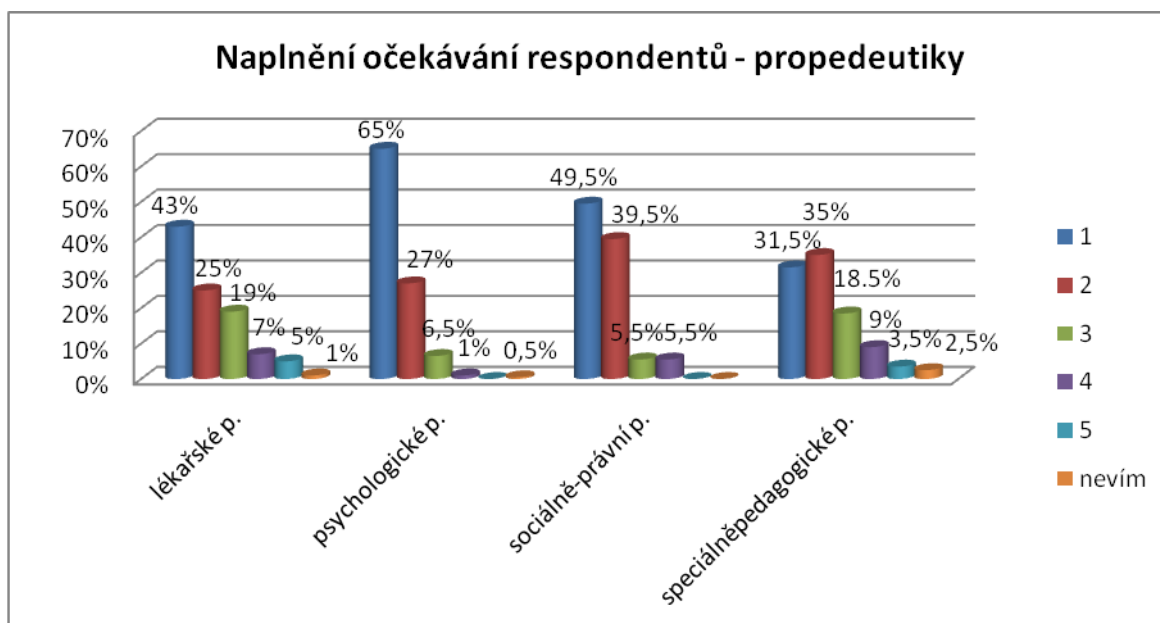
Splnění očekávání respondentů

K této položce se vyjádřilo 602 studentů. Svá očekávání hodnotili na škále od 1 (zcela naplnila) po 5 (vůbec nenaplnila), případně využili možnost nevím.

47,5 % hodnotitelů považuje svá očekávání za zcela naplněná, dalších 29 % za spíše naplněná. 14 % respondentů hodnotilo naplnění svých očekávání průměrně. Spíše se nenaplnila očekávání u 5,5 % studentů a vůbec se nenaplnila 3 %.

Lze tedy konstatovat, že očekávání studentů byla vcelku uspokojena – 76,5 % respondentů totiž volilo hodnotu 1 nebo 2.

Při pohledu na graf pro jednotlivé skupiny propedeutik, je možné říci, že psychologické propedeutiky naplnily očekávání respondentů nejvíce. Dovolíme si však konstatovat,

že ani hodnocení ostatních propedeutik nemá negativní nádech, neboť pro hodnoty 1 a 2 (očekávání se zcela naplnilo a spíše naplnilo) se rozhodlo více než 60 % respondentů.

Speciálněpedagogické propedeutiky nenaplnily očekávání studentů do stejné míry jako ostatní propedeutiky, a to ačkoli výsledky dalších položek dotazníku pro tuto skupinu propedeutik rozhodně nevyznívá negativně. Domníváme se, že příčinu nalezneme při pohledu na skladbu této skupiny propedeutik. Jedná se totiž na jednu stranu o ne příliš atraktivní studijní předměty (např. historie speciální pedagogiky) a na stranu druhou o studijní předměty svým obsahem poněkud vzdálené převážně humanitně založeným studentům speciální pedagogiky (např. kvantitativní výzkum, který je založen na statistice a matematice).

2.4 Hodnocení stávajících studijních textů

Jednou z myšlenek, která stála na počátku projektu, bylo to, že již existující studijní texty k propedeutickým disciplínám nevyhovují potřebám speciálních pedagogů. Na jedné straně mohou být svým obsahem pro studenty speciální pedagogiky příliš komplikované. Platí to především pro studijní texty lékařských a právních propedeutik, které probírají mnohá témata mnohem hlouběji než je pro studenty speciální pedagogiky potřebné. Zabývají se také oblastmi, které nejsou pro studenty speciální pedagogiky využitelné a v neposlední řadě mnohdy navazují na poznatky, které student získá v jiných oborech (např. anatomii, patologii, apod.) a v důsledku toho užívají i poměrně náročnou terminologii. Naopak pro některé propedeutické disciplíny existují studijní texty vyhovující potřebám speciálních pedagogů, nicméně mnohé z nich obsahují již zastaralé poznatky nebo spíše bychom mohli říci, že obsahují kvalitní základ, ale nejsou doplněny o aktuální pohled a nejnovější vývoj oboru.

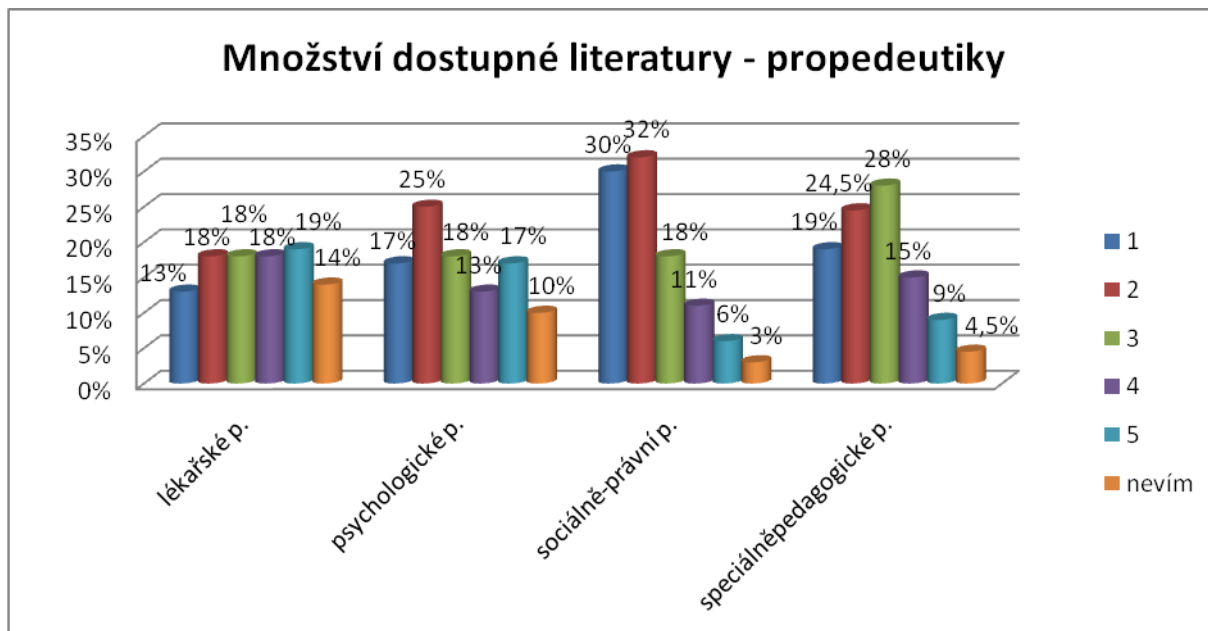
Množství dostupné literatury

V první řadě jsme se ptali na to, zda vůbec existuje nějaká dostupná literatura pro dané propedeutické disciplíny. Na tuto otázku odpovědělo 567 hodnotitelů, volili na škále od 1 (vynikající množství) po 5 (nedostatečné množství), případně odpovídali nevím.

Množství dostupné literatury jako vynikající či velmi dobré hodnotilo 40 % respondentů, dalších 20 % se domnívá, že je dostupnost literatury průměrná. Ukazuje se, že odborná

literatura k propedeutickým disciplínám je víceméně dostupná, a to i přestože 30 % studentů množství dostupné literatury popisuje jako nedostatečné či spíše nedostatečné. Otázkou však je, zda je také vhodná pro potřeby speciálních pedagogů a jak studenti hodnotí její úroveň. Na to by měly odpovědět výsledky následujících dvou položek.

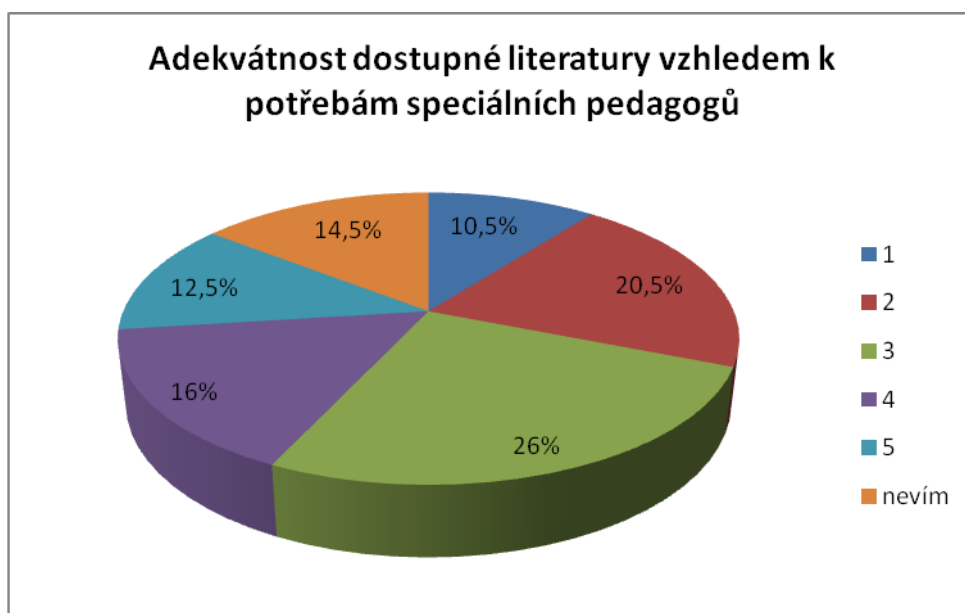

Při pohledu na výsledky dostupnosti literatury pro jednotlivé propedeutiky se jasně ukazuje, že největší množství dostupných studijních materiálů je pro sociálně-právní propedeutiky – přes 60 % respondentů ji považuje za vynikající či velmi dobrou. Za průměrné množství dostupné literatury bychom mohli považovat množství literatury pro speciálněpedagogické propedeutiky. Nejméně dostupné literatury je pro propedeutiky lékařské a psychologické.

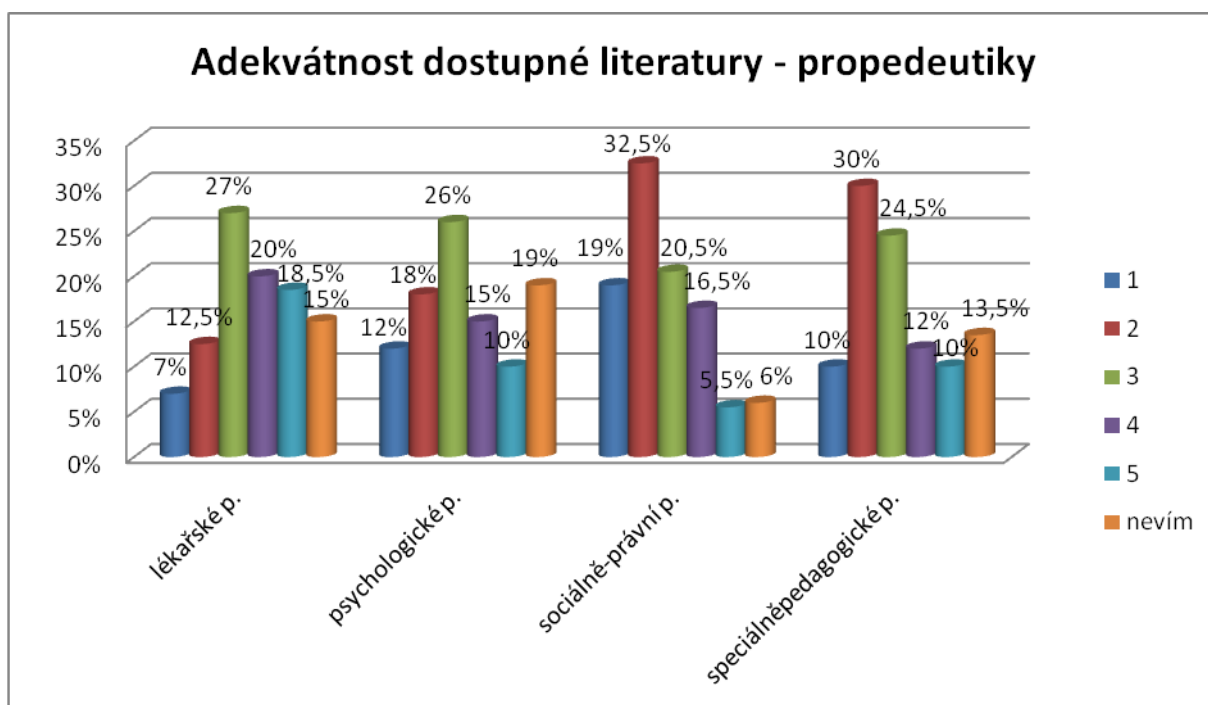
Adekvátnost dostupné literatury vzhledem k potřebám speciálních pedagogů

Jak jsme již ukázali v předchozí položce, pro jednotlivé propedeutiky je literatura dostupná v omezeném množství. Tato položka by nám měla dát odpověď na otázku, zda tyto dostupné studijní texty jsou vhodné pro potřeby studentů speciální pedagogiky.

Adekvátnost studijních textů v této položce na škále od 1 (vysoká) po 5 (nízká) či případně volbou možnosti nevím posuzovalo 568 respondentů.

Dostupnou literaturu jako vysoce adekvátní hodnotilo 10,5 % respondentů, dalších 20,5 % ji považuje za velmi dobrou. Více než čtvrtina studentů (26 %) se domnívá, že studijní texty odpovídají potřebám speciálních pedagogů průměrně. 12,5 % ji naopak vidí jako zcela neadekvátní a 16 % jako spíše méně adekvátní. Souhrnně tak lze konstatovat, že současná dostupná literatura není hodnocena ani vyloženě pozitivně a zároveň ani zcela negativně. Za zajímavé považujeme to, že 14,5 % studentů nedokázalo posoudit, zda existující odborná literatura odpovídá potřebám studentů speciální pedagogiky. Na základě výsledků nelze tvrdit, že by dostupná odborná literatura byla pro potřeby studentů speciální pedagogiky neadekvátní. Prokázalo se však, že existoval prostor pro vytvoření takových studijních textů, které by nebyly vhodné pro potřeby speciálních pedagogů pouze průměrně, ale zcela či velmi. Zda se to týmu autorů studijních textů, vytvořených v rámci projektu, podařilo, se dozvíme v části hodnotící tyto texty.

Z tohoto grafu je zřejmé, že studenti považují pro studenty speciální pedagogiky za nejméně adekvátní literaturu z oblasti lékařských propedeutik. Pouze 7 % z nich ji totiž považuje za zcela adekvátní a 12,5 % za spíše adekvátní, naopak 18,5 % se domnívá, že je zcela neadekvátní a 20 % spíše neadekvátní. Toto hodnocení odpovídá a potvrdilo domněnku týmu řešitelů projektu.

Existující studijní literatura z oblasti sociálně-právních propedeutik je v porovnání s literaturou pro další skupiny propedeutik hodnocena nejlépe – 51,5 % respondentů se domnívá, že je zcela či spíše adekvátní pro potřeby speciálních pedagogů a 20,5 % ji hodnotí jako průměrně adekvátní.

U studijní literatury pro psychologické propedeutiky poměrně vysoké procento (19 %) studentů nebylo schopno posoudit, zda je či není vhodná pro speciální pedagogy. Více jak čtvrtina (26 %) studentů se domnívá, že publikace jsou vhodné průměrně. 30 % respondentů je pak hodnotí jako zcela či spíše adekvátní, 25 % jako zcela či spíše neadekvátní.

Propedeutiky speciálněpedagogické nejsou hodnoceny zcela negativně, za zcela či spíše neadekvátní je považuje 22 % respondentů, za zcela či spíše adekvátní pak 40 %. Ovšem vzhledem ke skutečnosti, že se jedná právě o literaturu z oblasti speciální pedagogiky, bychom očekávali, že bude potřebám speciálních pedagogů odpovídat více.

Nezbývá než konstatovat, že věříme, že položky hodnotící úroveň studijních textů, vytvořených v průběhu projektu, potvrdí, že ty potřebám speciálních pedagogů vyhovují více než literatura stávající.

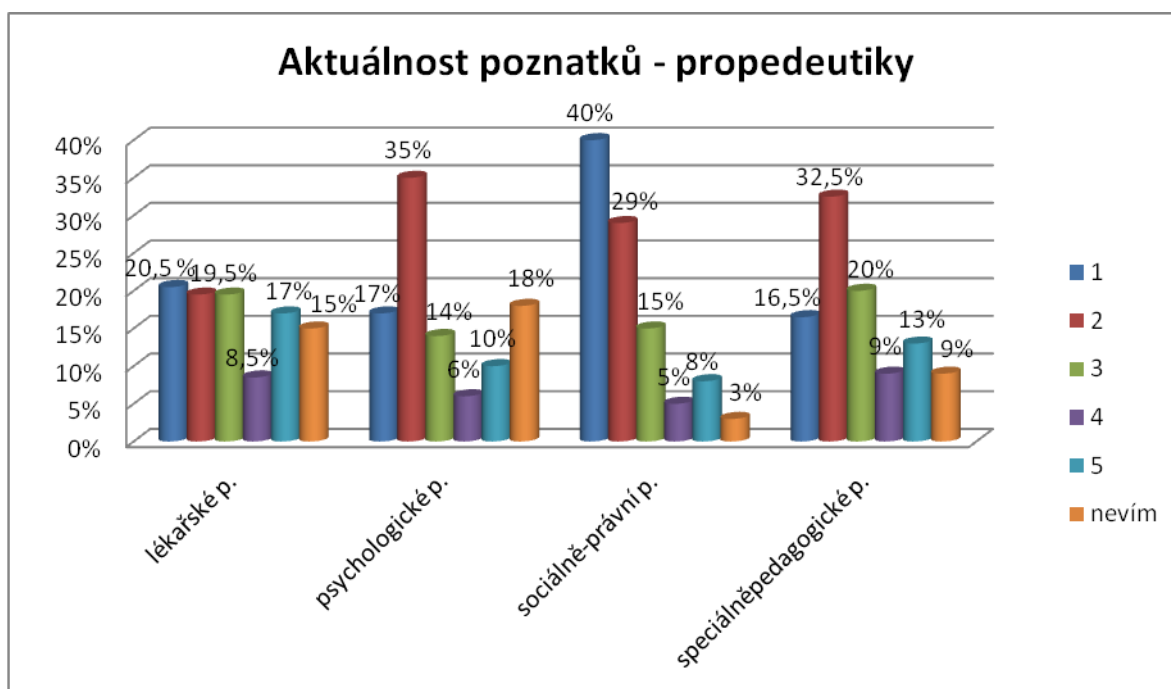
Aktuálnost poznatků ve stávající studijní literatuře

Vedle adekvátnosti dostupné literatury pro potřeby studentů speciální pedagogiky nás také zajímalo, zda jsou poznatky v dostupné literatuře aktuální, zda reflektují nejnovější pojetí disciplín a pokrok toho kterého oboru. Nevýhodou tištěné literatury je její rychlé zastarávání. Již v okamžiku publikování studijního textu mohou být některé obsažené poznatky přinejmenším zastaralé. V tomto ohledu jsou ve výhodě elektronické zdroje. Logicky by tak mělo platit, že čím novější literatura, tím aktuálnější. Věříme, že se to prokáže i u studijních textů, vytvořených v projektu. I když si uvědomujeme, že také brzy „zastarají“.

Položku vyplnilo 577 respondentů, volili na škále od 1 (vynikající) po 5 (nedostatečná), případně odpověď nevím.

O aktuálnosti poznatků ve stávající dostupné literatuře se 21 % respondentů domnívá, že je vynikající a dalších 27 %, že je velmi dobrá. Jako průměrnou ji hodnotí 18 %. Za nedostatečnou a spíše nedostatečnou ji považuje 20,5 % studentů. Lze konstatovat, že aktuálnost obsažených poznatků není hodnocena negativně.

Výsledky ukazují, že nejméně aktuální poznatky jsou podle respondentů v literatuře z oblasti lékařských propedeutik. Nejaktuálnější poznatky naopak obsahuje literatura sociálně-právní – domnívá se to necelých 80 % studentů.

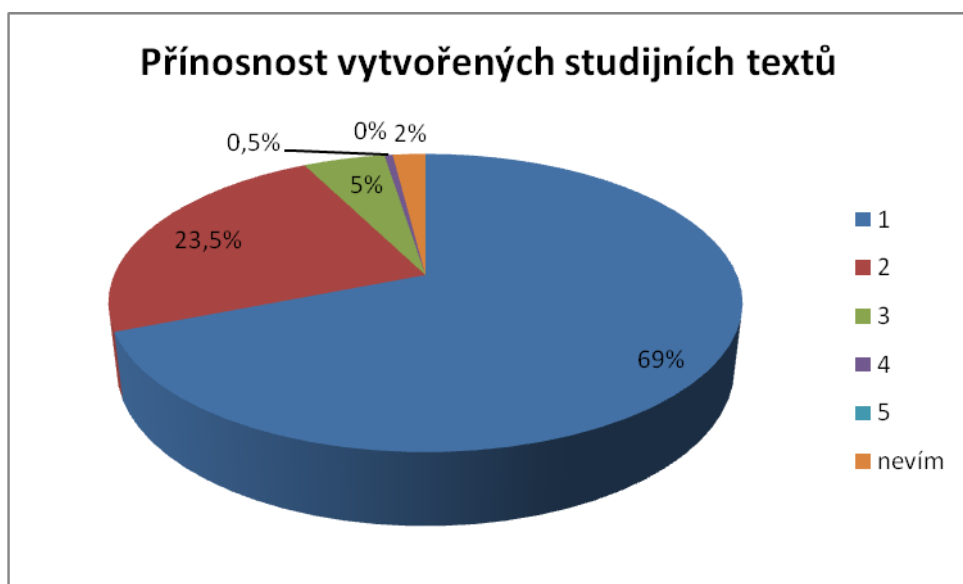
2.5 Hodnocení studijních textů vytvořených v projektu

V rámci projektu bylo vytvořeno celkem 16 studijních textů. Při druhé vlně evaluace se hodnotila nejen výuka na základě inovovaných kurikul, ale právě tyto vytvořené texty. Druhé vlny evaluace se zúčastnilo celkem 342 studentů studijních oborů se speciální pedagogikou. Studijní texty měli k dispozici po dobu studia v inovované disciplíně, a to buď v tištěné, nebo v elektronické verzi.

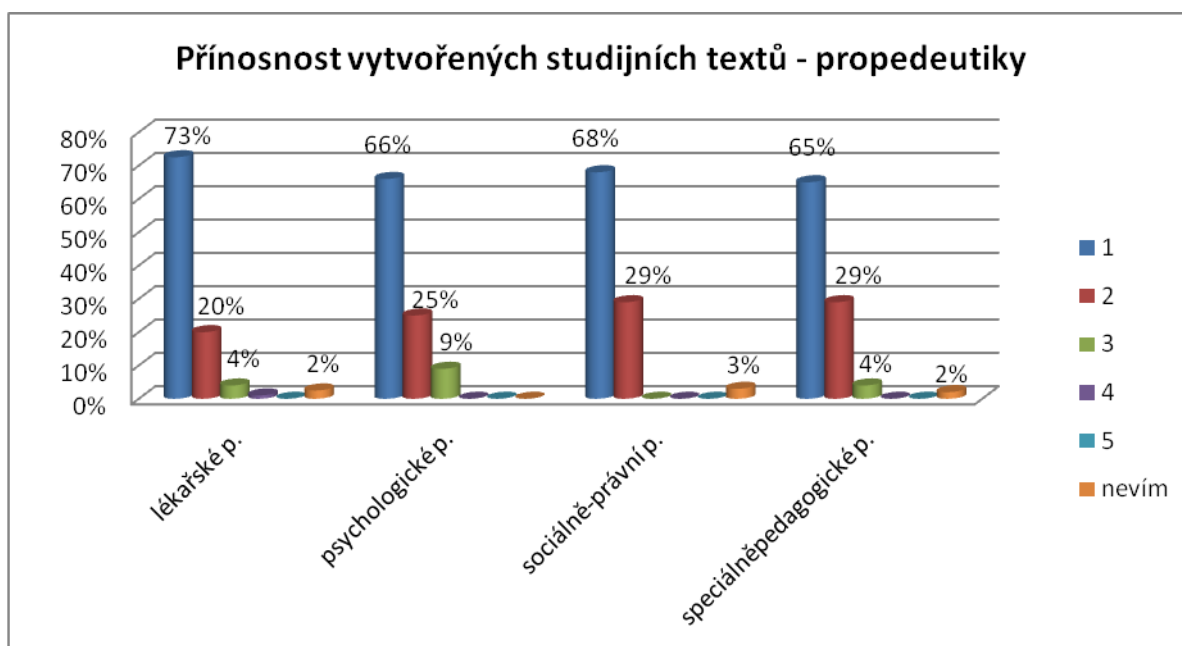
Zásadní položky této části dotazníku se týkají přínosnosti publikace, uzpůsobení pro potřeby studentů speciální pedagogiky, aktuálnosti obsažených poznatků, rozsahu a struktury studijního textu a celkového hodnocení, kde byla dána možnost volné odpovědi.

Přínosnost vytvořených studijních textů

Tuto položku dotazníku vyplnilo celkem 332 respondentů, vybírali na škále od 1 (zcela přínosný) po 5 (neužitečný) či z možnosti nevím.

Výsledky této položky jsou zcela jednoznačné. Respondenti (92,5 %) považují studijní texty za přínosné, z čehož 69 % za zcela přínosné a dalších 23,5 % za velmi přínosné. Nikdo z dotazovaných se nedomnívá, že by byl studijní text neužitečný.

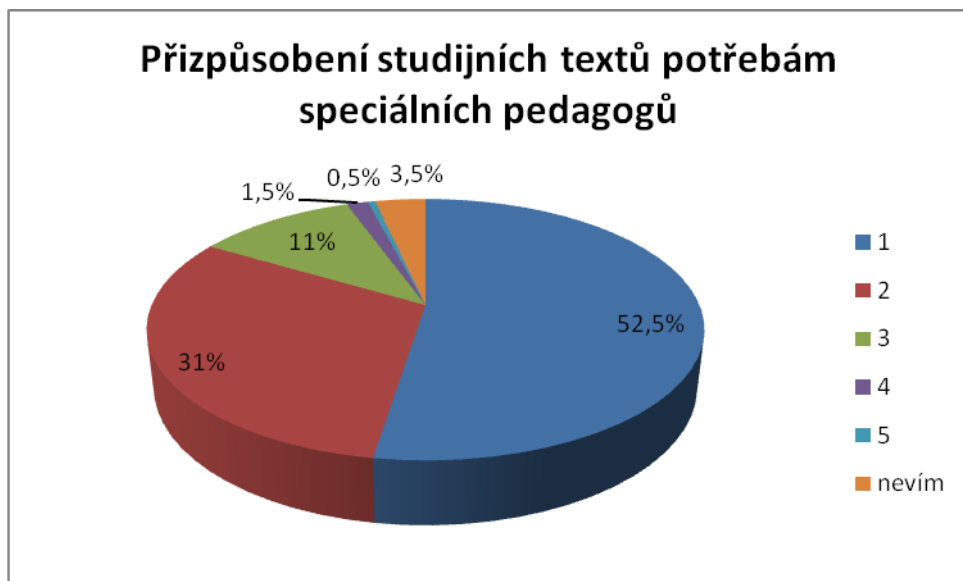

Výsledky u všech skupin propedeutických disciplín jsou srovnatelné. Za zcela přínosné a velmi přínosné je u všech skupin považuje více než 90 % respondentů. Hodnocení u dalších hodnot je vzhledem k tomu zanedbatelné.

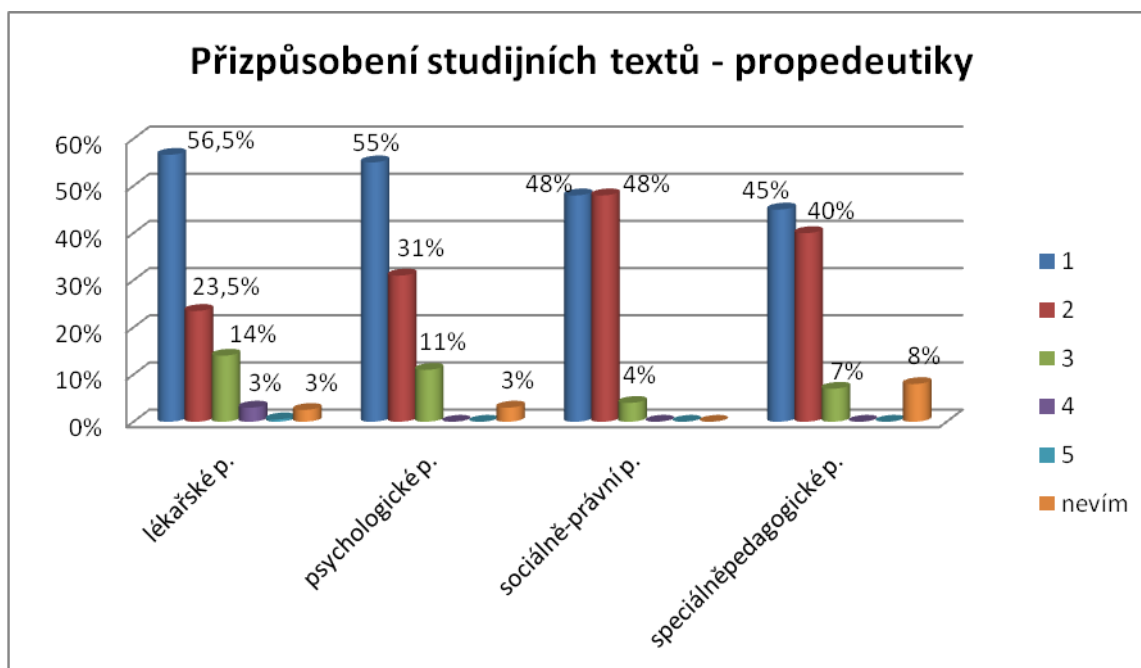
Uzpůsobení vytvořených studijních textů pro potřeby studentů speciální pedagogiky

V předchozích částech textu se nám při hodnocení přednášek a celkového hodnocení předmětu podařilo prokázat, že jsou vhodně přizpůsobeny pro potřeby studentů speciální pedagogiky. Lze tedy předpokládat, že studijní texty, které vznikly na podkladě výše hodnocené inovované výuky, budou tuto oblast také splňovat.

Položku hodnotilo 331 studentů, na škále od 1 (absolutně přizpůsobený) po 5 (zcela nepřizpůsobený), případně volbou možnosti nevím.

Za absolutně přizpůsobený a velmi přizpůsobený potřebám studentů speciální pedagogiky považovalo studijní text více než 80 % respondentů. Pouze jeden student studijní text ohodnotil jako zcela nepřizpůsobený. 11 % respondentů vybralo možnost průměrného přizpůsobení. Potvrdilo se tak, že studijní texty vytvořené v rámci projektu jsou adekvátně přizpůsobeny pro potřeby studentů speciální pedagogiky (na rozdíl od stávající literatury, u které se to prokázat nepodařilo).

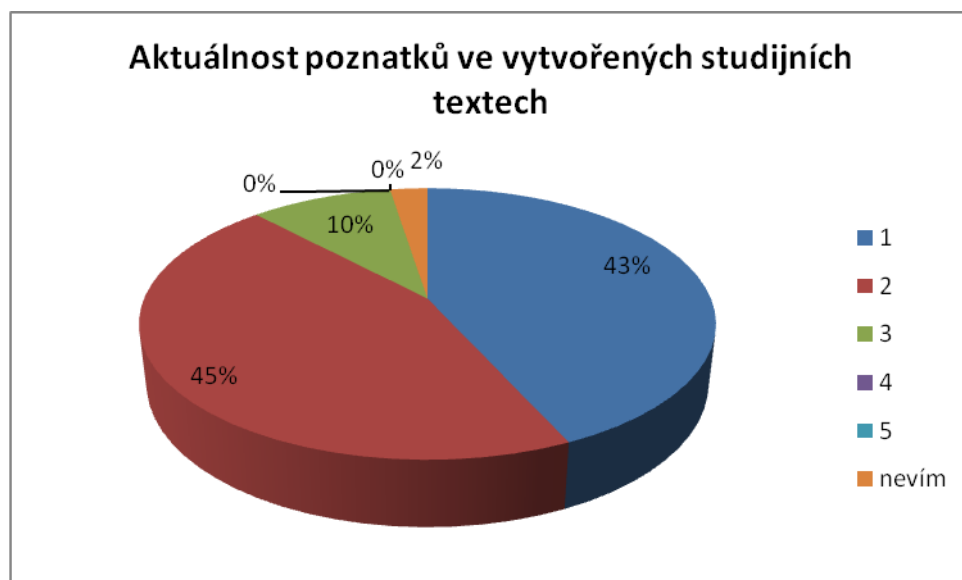

U všech skupin propedeutických disciplín je jejich přizpůsobení potřebám studentů speciální pedagogiky hodnoceno více 80 % respondentů jako absolutní či velmi dobré. Více jak

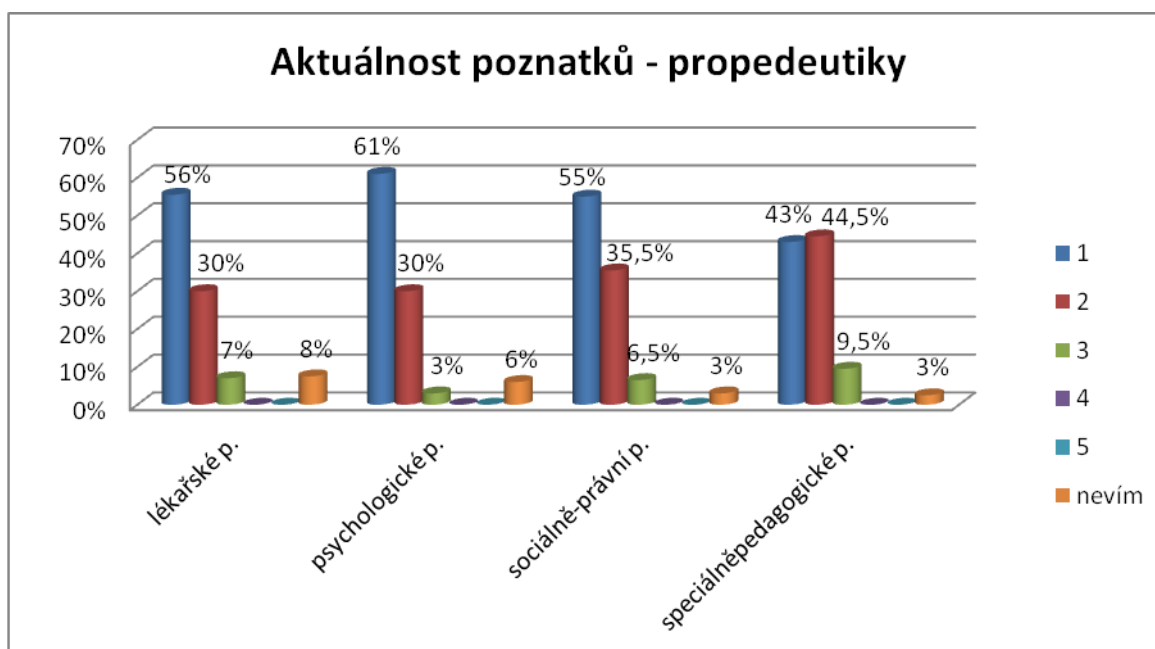
polovina studentů lékařských (56,5 %) a psychologických (55 %) propedeutik považuje přizpůsobení za absolutní. Propedeutiky sociálně-právní a speciálněpedagogické byly hodnoceny možnostmi 1 a 2 více vyrovnaně. Sociálně-právní propedeutiky dosáhly u obou možností 48 %, tedy celých 96 % respondentů považuje studijní texty vytvořené pro tuto oblast jako zcela a velmi dobře přizpůsobené potřebám studentů speciální pedagogiky. U hodnocení speciálněpedagogických propedeutik jsme očekávali vyšší procento u možnosti 1 = absolutní přizpůsobení, a to vzhledem ke skutečnosti, že se jednalo o *speciálněpedagogické* disciplíny a autory byli speciální pedagogové.

Aktuálnost poznatků obsažených ve vytvořených studijních textech

Jak jsme již ukázali výše, studenti speciální pedagogiky nehodnotí aktuálnost poznatků ve stávající literatuře negativně. V této položce ověříme, jaká je podle nich aktuálnost poznatků ve vytvořených studijních textech. Na škále od 1 (vynikající) po 5 (nedostatečná) či možností nevím ji hodnotilo 336 studentů.

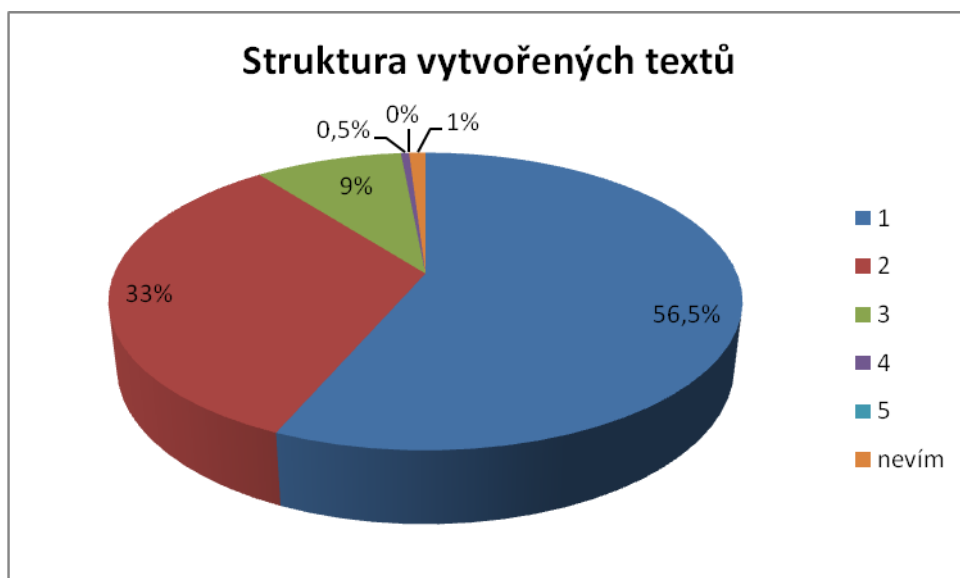
88 % respondentů hodnotí aktuálnost poznatků ve vytvořených studijních textech jako vynikající či velmi dobrou, což je dvojnásobek ve srovnání s hodnocením aktuálnosti poznatků u stávající literatury (viz výše). Jako nedostatečnou či spíše nedostatečnou ji nehodnotí nikdo. Vytvořené studijní texty reflektují aktuální poznatky a posun v oborech.

Tento graf vhodně doplňuje předcházející informace. Aktuálnost poznatků ve všech studijních textech ze všech propedeutických disciplín je hodnocena velmi dobře.

Struktura vytvořených studijních textů

Respondenti (323 studentů) se mohli v této části dotazníku vyjádřit na škále od 1 (vysoká úroveň) po 5 (nízká úroveň) i ke struktuře vytvořených textů, tedy k logickému uspořádání, přehlednosti a návaznosti jednotlivých kapitol. Mohli i uvést, zda se objevila témata, která by si zasloužila detailnější rozpracování, případně zda jim nějaká témata scházela.

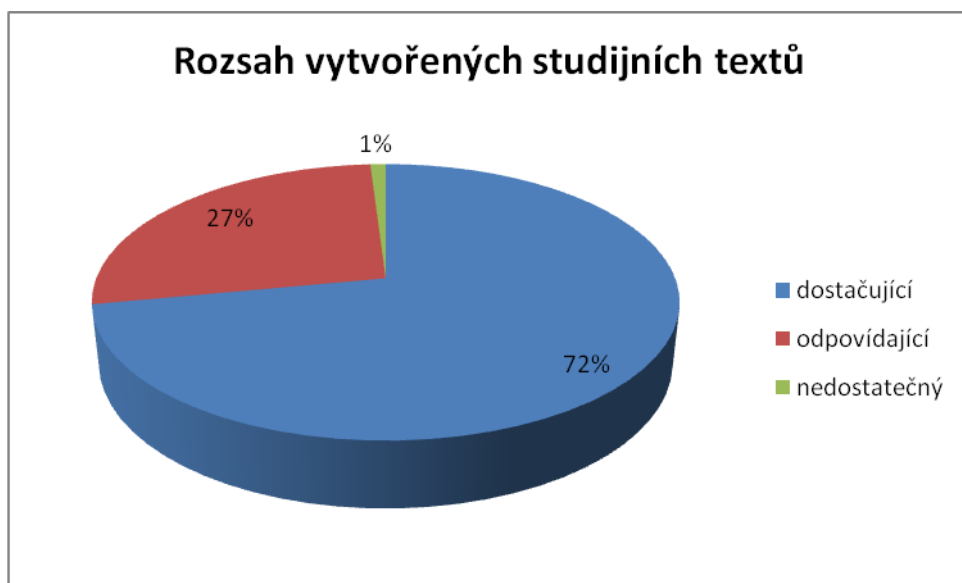

Studenti se domnívají, že studijní texty mají strukturu na vysoké úrovni (56,5 %) a na velmi dobré úrovni (33 %). Žádný dotazovaný neuvěděl, že by struktura textu měla nízkou úroveň. Pouze jeden student (0,5 %) popsal úroveň struktury studijního textu jako ne příliš dobrou.

Pouze 2 studenti se vyjádřili, že jim ve vytvořených studijních textech chybí nějaké téma, nicméně neuvedli která. Na položku, zda by nějaké téma mohlo být zpracováno detailněji, odpovědělo z 335 studentů 9, že ano. Někteří uvedli i konkrétní téma, které bylo sděleno autorům studijních textů.

Rozsah vytvořených studijních textů

Respondenti (celkem 336) mohli posoudit, zda jim vyhovoval rozsah studijního textu. Volit mohli mezi možnostmi: dostačující, odpovídající, nedostatečný.

72 % hodnotitelů považuje rozsah studijního textu za dostačující, 27 % za odpovídající a pouze 1 % jej považuje za nedostatečný.

Celková hodnocení vytvořených studijních textů

Respondenti dostali možnost na závěr vlastními slovy zhodnotit úroveň vytvořeného studijního textu. Jejich komentáře uvádíme v následující tabulce.

Hodnocení	Výskyt - absolutní četnost
Výborné	11
Dobré	6
Velmi dobré	3
Skvělé	2
Publikace je přínosná	2
Kvalitní, vysoká úroveň	2
Knížka je dobře napsaná	1
Srozumitelná, informace dostačující	1
Dobrý a přehledný	1
Užitečná	1
Užitečné, čtivé	1
Knih je skvělá pro ukončení předmětu.	1

Srozumitelnost, jasnost	1
Kniha mi velice pomohla při studiu.	1
Podobných by bylo potřeba více.	1

Zhodnocení výsledků evaluace

Na tomto místě se pokusíme shrnout a okomentovat výše uvedené výsledky evaluace výstupů projektu.

První část dotazníku byla zaměřena na zhodnocení přednášek, které probíhaly na podkladě inovovaných kurikul. Za zásadní byly považovány čtyři položky, a to položka zaměřená na celkovou úroveň přednášek, položka zabývající se uzpůsobením přednášek studijnímu oboru posluchačů, položka zkoumající přizpůsobení přednášek potřebám studentů speciální pedagogiky a v neposlední řadě položka zkoumající využitelnost prezentovaných poznatků v praxi.

Obecně můžeme konstatovat, že dosažené výsledky v položkách zaměřených na posouzení inovované výuky v přednáškách jsou velmi dobré. Celkovou úroveň výuky v přednáškách považovalo za vynikající či velmi dobrou 83 % respondentů. Vyučující v inovovaných kurikulech a také při výuce dbají na to, aby prezentované poznatky odpovídaly potřebám studentů speciální pedagogiky. Tuto skutečnost potvrzuje téměř 80 % studentů, kteří pro míru přizpůsobení vybrali jako vhodný popis absolutní a velmi dobrá. Vyučující také neopomínají uzpůsobovat prezentované poznatky konkrétním studijním oborům, např. speciální pedagogice předškolního věku, speciálněpedagogické andragogice apod. – přesvědčeno o tom je 75 % studentů, kteří přizpůsobení popisují jako absolutní či velmi dobré. Pro řešitele trochu překvapivé výsledky přinesla položka zaměřená na využitelnost v přednáškách prezentovaných poznatků v praxi. Přestože jsou přednášky koncipovány více teoreticky a přestože se jedná o tzv. vstupní či úvodní (tedy propedeutické) disciplíny, 77 % studentů udává, že přednášené informace jsou absolutně či výborně využitelné v praxi.

V druhé části dotazníku – zaměřené na praktická cvičení, semináře či stáže – jsme za stěžejní považovali položky hodnotící jejich celkovou úroveň a jejich provázanost s přednáškami – zde hodnocenou v rámci dvou samostatných položek.

Výsledky položky cílené na celkovou úroveň praktických cvičení, seminářů či stáží jsou téměř shodné s výsledky položky – celková úroveň přednášek. 55% respondentů jejich úroveň vnímá jako vysokou a dalších 28 % jako velmi dobrou. Provázanost přednášek s cvičeními, semináři či stážemi vidí jako absolutní 53 % studentů a jako velmi dobrou 22 %. Současně s tím se studenti cítí po absolvování přednášek dostatečně připraveni na praktická cvičení (semináře či stáže), konkrétně polovina absolutně a další čtvrtina velmi dobře.

Souhrnné hodnocení výuky, tedy třetí část dotazníku, na jedné straně fungovalo jako „kontrolní“ k částem předchozím, na straně druhé umožnilo studentům znovu se zamyslet nad výukou jako celkem. „Kontrolní“ položky se znovu ptají na stejné otázky, jaké se již vyskytly v předchozích částech. Záměrem bylo potvrdit nebo vyvrátit předcházející hodnocení. Jinými slovy zjistit, zda studenti při vyplňování dotazníku odpovídali na stejné, ale jinak

formulované dotazy podobně či ne. Shoda či podobnost odpovědí prokáže, že nevyplňovali dotazník bez rozmyslu, že mu věnovali dostatečnou pozornost.

První kontrolní položkou byla ta, dotazující se na celkovou úroveň výuky. Vztahuje se k předchozím položkám celková úroveň přednášek a celková úroveň cvičení (seminářů či stáží). Výsledky všech těchto položek jsou podobné. Prokázalo se tak nejen, že kvalita výuky byla velmi dobrá, ale zároveň, že studenti vyplnili dotazníky poctivě, ne pouze formálně. Podobně na tom byla druhá kontrolní položka – přínos výuky z hlediska potřeb studentů speciální pedagogiky, která souvisela s položkou z první části dotazníku – přínos výuky v přednáškách pro potřeby studentů speciální pedagogiky. Přínos výuky byl v obou položkách posuzován jako velmi dobrý. Opět se prokázalo, že dosažené výsledky jsou podobné, respondenti tedy nevolili odpovědi náhodně, ale s rozmyslem. Položka dotazující se na posouzení ucelenosti výuky byla kontrolní položkou k položkám zkoumajícím provázanost přednášek a cvičení (seminářů či stáží) a pocitu připravenosti z přednášek na cvičení (semináře či stáže). Výuka byla studenty (téměř 80 %) považována za ucelenou či spíše ucelenou a tyto výsledky víceméně odpovídaly výsledkům dalších dvou zmiňovaných položek. Znovu se ukázalo, že respondenti nevyplňovali dotazník pouze jako formalitu.

V této části dotazníku měli respondenti možnost vyjádřit se také k tomu, zda výuka splnila či nesplnila jejich očekávání. Výsledky ukazují, že výuka očekávání naplnila – 76,5 % hodnotitelů naplnilo svá očekávání zcela či velmi dobře.

V prvních třech částech dotazníku se studenti vyjadřovali k úrovni výuky probíhající podle inovovaných kurikul. Můžeme konstatovat, že hodnocení stěžejních položek těchto částí dotazníku je velmi dobré a zároveň že studenti nepovažovali vyplňování dotazníků za formalitu, ale věnovali mu dostatečnou pozornost.

Poslední dvě části dotazníku se zabývaly kvalitou literatury, předposlední část literaturou stávající, poslední část studijními texty vytvořenými v rámci projektu.

U již existující odborné literatury k jednotlivým propedeutikám jsme se dotazovali na její dostupnost (množství dostupné literatury), její adekvátnost vzhledem k potřebám studentů speciální pedagogiky a aktuálnost obsažených poznatků.

Neprokázano se, že by byl absolutní nedostatek odborné literatury. Neukázalo se však ani to, že by jí byl dostatek. Studenti považují za nejdostupnější odbornou literaturu z oblasti sociálně-právních propedeutik, nejméně dostupnou je pak podle nich literatura lékařská. Souhrnně byla tato dostupná literatura respondenty popisována jako průměrně adekvátní vzhledem k potřebám studentů speciální pedagogiky. Nejméně potřebám studentů vyhovují studijní texty lékařských propedeutik, nejvíce pak z oblasti sociálně-právní. V případě posuzování aktuálnosti poznatků prezentovaných ve stávající literatuře se neprokázalo, že by tyto byly zcela neaktuální, ale ani výrazně aktuální. Za zajímavé považujeme to, že na rozdíl od ostatních částí dotazníku výrazné procento studentů u těchto položek volilo možnost nevím. Doufáme, že je to tím, že nedokázali či nechtěli hodnotit kvalitu stávající odborné literatury, spíše než tím, že studijní literaturu k propedeutikám neznají.

Stávající studijní literatura byla respondenty hodnocena spíše průměrně. Nenacházíme žádnou položku, která by byla hodnocena vyloženě negativně, ale zároveň nebyly výsledky žádné položky výrazně pozitivní. Domníváme se, že tak byla „obhájena“ potřebnost vzniku nových studijních textů, které by nebyly pouze průměrné, ale alespoň dobré či velmi dobré. Tak se posouváme k poslední části dotazníku věnované studijním textům vzniklým v rámci projektu.

U této části dotazníku jsme považovali za zásadní následující položky: přínos vytvořených studijních textů, jejich přizpůsobení potřebám studentů speciální pedagogiky, aktuálnost obsažených poznatků, úroveň struktury studijního textu, rozsah studijního textu a jejich celkové hodnocení.

Výsledky položky zjišťující přínosnost vytvořených studijních textů jsou zcela jednoznačně pozitivní. 69 % respondentů je považuje za zcela přínosné a dalších 23,5 % za velmi přínosné. Srovnání skupin propedeutik nepřineslo žádný překvapivý výsledek. Přínos publikací ze všech skupin propedeutik je vnímán velmi podobně – velmi kladně. Na rozdíl od stávající odborné literatury, kde se nepodařilo prokázat, že je vhodně uzpůsobena potřebám studentů speciální pedagogiky, se ukázalo, že vytvořené studijní texty jsou. Studijní text za absolutně přizpůsobený a velmi dobře přizpůsobený potřebám studentů speciální pedagogiky považovalo totiž více než 80 % respondentů. Také výsledky položky zaměřené na aktuálnost obsažených poznatků vychází ve prospěch studijních textů vytvořených v rámci projektu. Aktuálnost poznatků ve vytvořených textech považuje 88 % respondentů za vynikající či velmi dobrou, což je dvojnásobek ve srovnání s hodnocením stávající literatury.

Vytvořené studijní texty jsou pozitivně hodnoceny i v ohledu jejich logického uspořádání, přehlednosti a návaznosti jednotlivých kapitol. Převážná většina hodnotitelů (72 %) považuje za dostačující i rozsah studijních textů.

35 respondentů také využilo možnost vlastními slovy zhodnotit úroveň vytvořeného studijního textu, všechny komentáře byly pozitivní, nejčastěji (11x) se objevilo, že vytvořený studijní text je výborný.

Ukázalo se, že úroveň vytvořených studijních textů je ve sledovaných oblastech více než dobrá, a že jsou studenty speciální pedagogiky považovány za zásadní přínos pro jejich studium a doufejme, že i budoucí praxi.

Závěr

V průběhu posledních dvou let probíhala v rámci projektu „Inovace propedeutik“ jedna z jeho stěžejních aktivit, a to evaluace výuky, probíhající na podkladě inovovaných kurikul, a vytvořených studijních textů. Evaluace sloužila (a stále slouží) projektovému týmu jako zpětná vazba od cílové skupiny o tom, zda jsou výstupy projektu při studiu speciální pedagogiky posunem v pozitivním směru. A v důsledku také k tomu, aby se identifikovala přetrvávající slabá místa ve výuce propedeutických disciplín a na ta se v budoucnosti zaměřila pozornost. V textu, který jste měli možnost prostudovat, jsme uvedli výsledky některých – zásadních – položek poměrně rozsáhlého dotazníku, který v případě evaluace sloužil pro sběr dat.

Výsledky evaluace přinesly projektovému týmu pozitivní zpětnou vazbu. Potvrdily, že práce odvedená za poslední tři roky nebyla marná a přinesla kladný posun na poli studia propedeutických disciplín speciální pedagogiky. V několika položkách se nicméně ukázaly rezervy, které je třeba mít do budoucna na paměti a pracovat na nich.